

Tal. as Lorentzen

16/5 - 55

Bank. Wien

Avd: R

Grupp: 18

Mål: Bendel

I

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 8 oktober 1953. 19		
<u>Strängt förtroligt.</u>		
N:o	1	bil. BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL

Broder,

./.

Efter min återkomst från semestern har jag i dagarna haft besök av den i Edert uppdrag resande M.R. och denne har till mig överlämnat för vidarebefordran på säker väg närslutna försändelse till Danielsson, som jag får be Dig ha godheten taga hand om. Jag kan icke underlåta framhålla, att jag efter ett nära två timmars samtal med vederbörande inte fått något alltför överväldigande intryck av dennes omdömesgillhet och måhända även i vissa hänseenden av hans tillförlitlighet. Det ordsvall, som strömmar ur honom, är ganska överväldigande men visar stundom en något frapperande brist på tankens klarhet och logik. När jag kommer till Stockholm den 19 dennes, hoppas jag få tillfälle råka Dig och därvid något närmare redogöra för mina intryck. Det vill synas som om vederbörandes ansträngningar krönts med framgång så till vida, som två utvägar tydligen visat sig framkomliga. Huruvida företaget sedermera kommer att lyckas eller inte, blir säkerligen mycket en fråga om god tur och även på den punkten är det tacknämligt, att jag får tillfälle att mellan fyra ögon något resonera med Dig om vad denna beskickning i olika alternativ kan tänkas komma att spela för roll.

K.-A. Belfrage.

Utrikesrådet G. Jarring,
Utrikesdepartementet.

9 53

10

U.S.

1644

M.M.R.

Vienna, October 22, 1953.

24/10
Key
Dear Mr. Danielson,

I arrived to Vienna at noon, phoned immediately to Mr. L., met him in the afternoon and told him concisely about the affair, I think you were informed already by telegraph.

My first meeting was on the crossroad near Berg (road going from Hainburg an der Donau to Petržalka). I got after long waiting exact data about Karl, which are enclosed in translation.

My second meeting was more complicated. I was asked to go to Haugschlag near Litschau, direct on the border, where I had some adventures which I can tell you later. After some running in the woods etc. I met my man, who told me the possibilities for border-crossing at the moment with full details. After I succeeded to avoid some "ruski"-chaps walking around I came back- and am glad that I am here.

I think that after you'll check on my informations and after you'll deliberate yourself the chances which they are now we should meet both in Switzerland for one day or two. I don't intend start something more than I did till now till you'll say your "O.K.". On the other hand it's rather difficult for me to take any responsibility for any attempt which I hope can be done before you'll tell me your opinion, advise and idea. After I spent here a month I wouldn't like to spoil any of my hardly elaborated contacts by any "step by left foot".

In case you will say your "O.K." to my proposal (I don't agree to get Karl out legally as my friends suggest) I can start it according to my own experience. But already on the beginning I must tell that I am not in situation to p r o m i s e something before it's really done.

It's very difficult for me to write about all this in a letter. I suggest the meeting, I can say that we'll meet on something which has "Hand und Fuss" much more than when I left Stockholm.

Decision about the action cannot be done before I'll meet you. My friends are ready to help in e v e r y r e s p e c t and g r a t i s - bring him safely (as they say : in their teeth) - everything of course depends on organisation and preparations.

In case you cannot meet me in Zürich I could come to Stockholm for two days and fly immediately back. If you can come to Zürich, tell to Mr. Lor. by cable the day which you can be there and I'll be there one day before you and get a room in a hotel. If I would know by what plane you'll arrive I'll be on the airport. Otherwise I will wait for you in small café called Edoardo (or Eduardo ?) on Bahnhofsplatz in Zürich, 50 meters from Swiss-air-terminal, where the bus from the airport comes, exit to the railway-station on the right hand.

1645

- 2 -

But I think we should meet soon, it's getting rather cold and the winter is no good for any "monkey business".

Awaiting your reply, I remain as always,

Yours very truly,

Ministry of Interior

Penitentiary service

Card Nr. -----

K a r l J a k e s c h

born Klatovy March 8, 1920

father Karl Jakesch, born Klatovy, died 1929

mother -----

nationality german

penitentiary Bory

administration district Plzeň

sentence six years

pronounced by Court in Prague 14

date July 27, 1953

reason nazi conspirator

expires July 27, 1959

remarks -----

1646

Suggestion of my friends :

Appeal for clemency, as in other cases, was successful, especially in case of some intervention. In this case can be successful because K.J. was 8 years prisoner of war in USSR.

Contact in Bory penitentiary easy.

Prisoners working outside of penitentiary-building (only this prisoners who were sentenced to less than 10 years).

Escape possibility easy to town, from there by car.

Borders in Bratislava and by USIA ship to Vienna.

My suggestions :

Appeal for clemency is a nonsense, takes lot of time.

Escape by car till Litschau (southern border of Bohemia, get to Austria.) Ships difficult in winter. From Plzeň to Bratislava very far, controls on roads.

For this suggestion I have not yet answer from my friends.

Dear Sir,

I am using the opportunity that today is a mail to S. to write you few private words. I regret that till today I found no possibility to thank you for the nice two days we had in Zürich. How are the photos ?

Do you remember our talk we had in the morning about the birds (near the Zürich university-building ?) Well, I found out that we were both mistaken (or only me ?). It's as follows :

The first one was

Drossel (la grive, the thrush, trust /turdus/ drozd,
the second one

Amsel (la merle, the blackbird, koltrast, / ?/ kos.

What do you think about ? But please excuse the strange trail in my character, I remember things as this even after years, I like simply to know things. But I think that you took this sinister trail of me easy after you saw that I left my breakfast and went out just to see the name of the car we saw.

I think that with the small birds it is :

Der Spatz (étourneau, the starling, / , / / ? / špaček ,
Der Sperling (le moineau, the sparrow, sparv, / ? / vrabec.

Well, we can discuss it some day.

I am frankly told disappointed that this week we had no success, but I am sorry that I must admit that I don't know why. Probably it depends only on good chance in Plzeň and not at all on other things. If I could only know, this makes me of course mad.

Please let me informed whether you think I should stay here or - as you suggested in Zürich - to come for couple of days to S. I would of course love to come to S., for some days, just to know your opinion etc. about the things and to discuss with Nord. the book and details and to get some money to be able to pay you back (I am feeling always as "une femme entretenue") and fly back to be in Vienna December 25. or 26. I don't mind to travel on 24, I am not superstitious neither sentimental. But there is the trouble ~~I would like~~ that I would like for reasons of personal prestige to bring the business here to successful end and in case that I would leave here nobody knows what can happen.

Therefore I would prefer you to decide. I am on the other hand

shattered from the all damned travelling expenses and I wouldn't like to make new one's for the new eventual air-plane ticket from S. back here. As told, I am ready to stay here if you'll think it's better, till to the Christmas week.

In case you would prefer me to come to S., I beg you to allow me to go for one day to Innsbruck to see an old friend of mine who's address I got some days ago, I would like to see him, but till now I had no time to go there. Thus, if you like, I could take the plane going from Munich on Monday, December 7, or Tuesday December 8, via Copenhagen to S. I don't now know whether there is the plane on Monday or Tuesday.

But I repeat - as I already told you in Zürich - that I am ready to finish it here till to the end, Mr. B. and L. are very good and nice and otherwise try in every respect to bring the business to a successful end. Enfin, on va voir .

If you'll see Mr. J. in S., tell him please my best regards. I hope that I'll be able one day to tell you some interesting things I saw and found just by chance in the north of Austria, it seems to be interesting for you. But I must hurry up now, this letter must be delivered till 10,30 to Mr. L. Excuse me please therefore, I'll close with my great respect

Yours very truly,

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Vien den 5 november 1953. 19

~~Strängt förtroligt och personligt.~~

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Broder,

Jag har nu haft ett förnyat besök av vår vän, som det måste jag erkänna denna gången gjorde ett betydligt fastare och bättre intryck, som jag förmodar är resultatet av samtalen med Danielsson, vilka förefalla mig ha haft en tillnyktrande och god inverkan på vederbörande. Vi sätta nu i gång aktionen efter de linjer som uppdragits och så snart något inträffar får Du givetvis omedelbart besked. Såvitt jag kan förstå, är emellertid ingenting att vänta förrän allra tidigast efter den 15 i denna månad, men sedan stenen en gång kommit i rullning kan naturligtvis å andra sidan oväntade ting inträffa, som gör att det hela går betydligt fortare än beräknat.

Beskickningen har nu tills vidare forskotterat sammanlagt ett belopp av bortåt 14.000 schilling, varav han fick 5.000 i går. Dessa belopp ha här icke bokförts och jag skulle vara tacksam vid tillfälle få höra, hur Du anser att vi därmed böra förfara och på vilket sätt de eventuellt skola sedermera föras i våra böcker.

K.-A. Belfrage

Utrikesrådet G. Jarring,
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 11 november 1953.

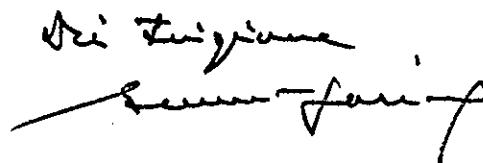
Strängt förtroligt.

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

Broder,

Till svar på Ditt handbrev den 5 november 1953 ber jag få meddela, att Du till mig bör insända räkning över beskickningens utlägg för Hellman, försedd med vederbörliga verifikationer. Denna atteras därefter av kabinetssekreteraren och går vidare till ekonomibyrån för åtgärd.



(Gunnar Jarring)

Envoyén B e l f r a g e ,
W i e n .

Wien den 20 november 1953.

Personligt och förtroligt.

Broder,

Dessa rader äro att jämställa med ett bläckbrev, enär jag med hänsyn till min svärläsliga handstil klappar dem själv på maskin. Detta gör även att Du får överse med fel och brist då min maskinskrivningskunskap aldrig överskridit pekfingerssta-
diet.

Närslutet finner Du vår vän Hellmans senaste rapport adresserad till Danielson. Den har öppnats av mig för kontrol-
lens skull och jag finner redogörelsen i alla delar korrekt. Om allt går efter beräkning börjar alltså Karls resa redan i morgon lördag och den 24 eller 25 kan han beräknas komma över gränsen. Här ha vi nu förberett allt så gott som i mänsklig för-
måga står. Hans pass är färdigt försett med giltig österrikisk visering, som jag lyckats åstadkomma utan att här behöva lämna den ~~minsta~~ lilla uppgift. Det har sina fördelar ibland att förestå en beskickning vars namn är så gott att vi bara på vårt ord kunna få något dylikt. Då vederbörande förmodligen icke kommer i den slags kläder vari man gärna uppträder utanför fängelsemurarna har jag också ordnat den detaljen. Vidare har jag företagit en rekognoseringresa utefter de vägar som komma att beröras, vilket var ytterst väsentligt med tanke på ryska patruller, kontroller etc. Min avsikt är att föra honom raka vägen till Salzburg, där vi ta in på Gasthof Eder, beläget i en utkant. Ägaren är en pålitlig socilademokrat och vän till Kreis-
ky, varför vi där förmodligen kunna känna oss relativt lugna.

Så snart besked här ingår att aktionen startat telegrafe-
rar jag en clair följande: För Jarring stop Tacksam skrivelsen omgående expedieras, vilket betyder önskvärt Danielson skynd-
samt infinnes sig i Salzburg för att ta hand om Karl och ordna hans fortsatta resa.

1648

Hur det hela nu kommer att avlöpa ligger väl mycket i gudarnas knän. Personligen kommer jag dock att känna mig betydligt lättad när allt är över. Vi kommer då att till Dig insända en samlad räkning över vad kalaset kostat, dels de direkta utbetalningarna till Hellman dels mina och även Lorentzons utgifter för resor i ärendet.

Sedan ovanstående nedskrivits erinrar jag mig att Du ju kommer att vara borta nästa vecka. Dessa rader sändas därför till Lundberg och i enclair-telegra met ersättes Ditt namn med Lundbergs.

B e r i c h t

Vom Linz fuhr ich mit einem Volkswagen (Mietwagen mit Oberöst. Nummer) über die Donaubrücke nach Urfahr. Keine Kontrolle an der Brücke, keine Soldaten auf dem linken Donau-ufer. Die ersten sowjetischen Soldaten habe ich erst in Gallneukirchen gesehen.

Von Urfahr fuhr ich Pregarten, Pierbach, Arbesbach, Merzenstein, bis nach ZWETTL. wo ich im Hotel "Goldenes Rössl" zum Mittagessen war. Die Stadt war voll von sowjetischen Soldaten in Uniform, ich sah wenigstens 400 bis 500 Mann, überwiegend in Felduniform, ohne Waffen, viele in nagelneuen Schuhen und Winterausrüstung. Die fortgesetzte Reise von Zwettl nach Vitis war durch zwei sowjetische Streifen unterbrochen, die mich an der Strasse aufgehalten haben und nach dem Ziel der Reise fragten. Sie waren höflich und entgegenkommend, sprachen ziemlich gut deutsch. Von Vitis fuhr ich über Eschenau nach Waidhofen. Zwischen Eschenau und Waidhofen wurde ich von einer österreichischen Verkehrskontrolle angehalten und musste die Autopapiere vorzeigen. Nach persönlichen Dokumenten wurde ich nicht gefragt. Am Rande östlich von Waidhofen waren mehrere sowjetische Autokolonnen, etwa 40 Lastwagen mit einer Feldküche, die dort campierten. Als ich weiter nach Pfaffenschlag fuhr, begegnete ich weitere zwei Wagenkolonnen, die von der Richtung Heidenreichstein kamen. Zwischen Heidenreichstein und Eisgarn habe ich nicht einen einzigen Wagen begegnet, die ganze Gegend war wie ausgestorben. Von Eisgarn bis nach Litschau dasselbe, nur ein halbleerer Autobus, der mich überholte.

In Litschau habe ich zuerst die Konditorei und Café "SKOLEK" aufgesucht, wo ich auch übernachtete. Schwierigkeit für unseres Programm ist, dass von allen Gasthöfen in Litschau für unsere Zwecke nur eins in Frage kommt, (Gasthof "Franz Kaufman) da nun dieses ein Telefon hat. Dieses Gasthof ist klein, aber gemütlich, Inhaber ist ein alter vernünftiger Mann, der gerne über Jagd spricht. Gasthof ist nicht auffallend, einzige Gäste sind die Einheimischen, die abends zum Kar-

tenspiel kommen. Telefon von Gasthaus "Kaufmann" ist Litschau 74.

Wie ich sah, gehen alle Telefongespräche über das Litschauer Postamt, ein kleines Gebäude mit 4 bis 5 Angestellten. Ich fragte nur "interesshalber", wie lange die Verbindung mit Wien dauert. Die Beamtin am Postschalter antwortete "höchstens eine Viertelstunde."

Gasthaus "kaufmann" scheint mir auch deshalb besser, da es dort keine österreichische Polizisten gab, die, wie übrigens allen "besseren" Leute von Litschau, d.h. Beamten usw., im Gasthof "Miller" verkehren.

Ich liess das Auto in Litschau und ging spazierend zu Fuss bis nach Haugschlag an der Grenze. (Fast 2 Stunden langsam zu gehen). Unterwegs niemand, nur ein junger Mann von der Forstverwaltung. In Haugschlag erfuhr ich bei meinen Bekannten, dass in der vergangenen Woche dort die sowjetische Grenzkontrolle bei einigen Bauern Hausuntersuchungen ohne Erfolg gemacht hat, unter dem Vorwand sie suche nach unangemeldeten Personen. Die Frau meines bekannten Bauers versicherte, dass dies immer einmal im Jahre passiert, dann ist wieder Ruhe bis zum Frühjahr. Wie ich weiter erfuhr, ist der Grenzverkehr (und der für die dort angesessenen Bauern notwendige Schmuggel mit der tschechischen Seite) in diesem Herbst viel lebhafter. Soweit ich beurteilen kann, wird in der Gegend nicht eine einzige österreichische Zigarette geraucht, ebenso wie Pfeifentabak und Zigarettenblätchen, die alle tschechischer Herkunft sind.

Schmuggel wird hier nur "Ware gegen Ware" gemacht, nicht gegen Geld wie früher. Die Organisation der Bauer arbeitet gut, da sie sogar von der tschechischen Seite von den Grenzorganen unterstützt werden. Also Gesetzübertretung mit staatlicher Unterstützung.

Wie ich hörte, kommen manchmal die tschechischen Grenzbeamten von der Grenzstation Bystřice weit über die Grenze, um selbst von den österreichischen Bauern Ware zu tauschen.

Irgendwelche Flüchtlinge von der Tschechoslowakei hat man hier längst nicht gesehen, trotzdem die Bauer von der österreichischen Seite behaupten, dass die Grenze am Stankauer Teich (Staňkovský rybník) nicht

war nageblich früher in St. Pölten stationiert.

Die Strasse von Horn südlich nach Krems, entlang des Flusses "Kamp" über Langenlois ist perfekt in Ordnung, ebenso dann die weitere Strasse Donau entlang über Loiben auf dem RECHTEN ! Donauufer durch Wachau bis nach Melk. (dort über die Fähre !) und weiter über Grein und Mauthausen bis nach Urfahr-Linz.

Resumé :
=====

Im Falle, daß wir über Litschau usw. fahren, erscheint ~~mit~~ als notwendig das Truppenübungsplatz in Zwettl zu vermeiden. Deshalb ist die einzige Lösung von Litschau nach EISGARN, HEIDENREICHSTEIN, WAIDHOFEN nach Horn, von Horn direkt südlich bis nach Krems, und Donau entlang. Jede andere Strasse, die durch das Zwettl-Militärgebiet geht, kann kontrolliert werden.

B e r i c h t H A I N B U R G

Im Falle, daß K. nach Hainburg kommt, ist die Lage wesentlich schwieriger, da im Hainburg keine Möglichkeit einer Unterkunft ist, da tägliche russische Kontrollen in beiden kleinen Hotels (Hotel Weißes Lamm, Telefon Hainburg 103), (Hotel Bílský- gehört einem slowakischen Österreicher). Ebenso die kleinen Gasthöfe, von denen nur einer das Telefon hat (Gasthof zum Goldenen Anker, Telefon Hainburg 82).

Deshalb werde ich (nach der gestrigen Besprechung mit Herrn L.) unsere Freunde in P. bitten statt Hainburg lieber ein eventuelles Treffen in Berg, Wirtshaus "Berg" zu machen, und zwar so, daß K. von Hainburg, Hotel "Weißes Lamm" nur telefoniert aber sofort nachher nach Berg geht.

Dabei ist noch zu betonen, daß an der stark frekventierten Strasse Schwechat-Regelsbrunn-Hainburg-Grenze (Petržalka) sowjetische Funkwagen fahren . Eine Kontrolle der Wagen scheint mir aber kaum möglich, da die Strasse selbst zu der wichtigsten Verbindungsstrasse der sow. Zone Österreichs gehört und ausserordentlich belebt ist, besonders in Vormittagsstunden.

Wien den 28 november 1953.

Personligt och förtroligt.

Broder,

Vi ha tillbringat en ganska orolig vecka i spännad väntan på att få höra av Hellman, som redan förliden söndag natt tog upp sin post vid gränsen. Först fredag morgon lät sig vår vän åter avhöra. Som Du av hans närslutna rapport kommer att finna hade han haft kontakt med andra sidan och erfarit att aktionen "av tekniska skäl" ej gått av stapeln utan skjutits på nästa vecka. Som jag redan på annat sätt meddelatupprepas nu eventuellt det hela under enahanda betingelser instundande vecka. Detta betyder in concreto: avresa från Pilsen i dag eller i morgon och gränsövergång natten mellan den 1 och 2 eller mellan den 2 och 3. Skulle på nytt av oförutsedda skäl ingenting bli av har jag beordrat Hellman vara åter här i Wien den 3 på kvällen. Ett kort telegrafiskt meddelande sändes Dig då omedelbart med anhängan om besked före fredag kl 19 huruvida Ni önska att ytterligare ett försök göres eller om man i avvaktan på en ev. amnesti, varom Hellman i sin närslutna rapport talar, kan tillsvidare vila på hanen. Vi ha nämligen fredag kväll en kontaktlägenhet till andra sidan men måste vara färdiga expediera ett eventuellt meddelande senast mellan 19 och 20.

Vad Danielson beträffar gäller samma som tidigare. Jag telegraferar alltså en clair till Dig: Tacksam skrivelsen omgående expedieras varpå jag hoppas Danielson ilar oss till hjälp i Salzburg. Ehuru Gasthof Eder är välkänt i Salzburg fullständigt jag här för D:s räkning adressen: Gaisbergstrasse 20 i förorten Parsch/tel. Salzburg 4370/. Tilläggas må att jag även håller 600 D.M. i beredskap för den fortsatta resan genom Tyskland, men det skadar naturligtvis inte om D. härutöver är försedd med en egen reskassa.

Herr Kabinettssekreteraren m. m.
Arne Lundberg,
Stockholm.

1650

Vienna, November 28, 1953.

Dear Mr. Danielsson,

they are so many things which happened since my last letter that I think it's my duty to keep you informed. But I'll start rather from the beginning :

Sunday, November 22, I went with Mr. L. with his car for "exploring of the country". We had several talks with Mr. B. & L. these days and decided to fix a meeting-place on the road going from Eisgarn to the border - because this road is considered as a "main" road and there the presence of a CD-car is not so "noisy" as for instance in Litschau directly.

We found a very good place. I accompanied Mr. L. to Heidenreichstein and he went home alone, I stayed already there. In the evening I went by autobus to Litschau and walked to Haugschlag, having there the hope to get either letter or meet Zdenek. As I talked to Zdenek this evening, we had time enough after he arranged all his business-affaires (smuggling) to discuss. He had from Prague no news at all, but he considered the thing going across the border as very simple.

Zdenek and his cousin (whom I didn't meet yet) have the written authorisation of the Czech authorities to enter the border zone from the Czech side, this means that they can go legally till the 200-300 yards barbed-wire plants - the rest is a "Kinderspiel" for everybody who knows the country.

He considered the Tuesday and Wednesday-nights as best, because he was not able to come on Monday. I left him on 4 o'clock in the morning, walked back to Litschau, without meeting a single living soul on the small country-roads. I took the autobus back from Litschau till to Vienna, arrived, called immediately on Mr. L., told him how the things were and in the night left to Hainburg, because I thought that there would be a letter. There was no letter but Ivan, who in course of very short talk told me that boys in Prague are well and that they'll do their best. But nothing else. I came at 5,30 in the morning to Vienna, phoned at 6 arranged message (few phoney words only), jumped to the autobus and went back to Litschau to see.

In Litschau there was nothing at all, peace and quiet, no controls, frozen nights with stars. I had been waiting the whole night in alarm, nothing happened, slept at day and waiting the next night. Zdenek came in the night Wednesday-Thursday saying that he got message from Prague, that both boys were in Plzeň on Saturday but there was nothing what could be done. He gave me the datas on Karl's parents I asked already 2 months ago and we arranged to meet once more (let's hope with Karl)

1651

either in the night December 1st or 2nd. I told him that I must know exactly what is and he promised to see me on one of this nights and either (in case the boys will deliver Karl to him) to bring him with or to tell at least w h e n they can come with him safely across.

Datas : Karls father was named Karl too, born 1884 in Klatovy, died in Klatovy 1929.

phs
g
Mother named Elisabeth, born Brunner, born in Nýřany u Plzně (i.e. Nýřany in western Bohemia) 1889, expelled during the expulsion-actin in Sudeten-countries 1946

My remark : I know myself that all datas about expellees from Sudeten-Germany were in Prague available through different sources. Thus I think that you are in position to find it via Prague with your contacts where the mother today is. If not, please instruct me, I can advise to Mirko or Miloř to get in touch with Cibulka, former official of the Zemský Národní Výbor in Prague who is surely in position to find out.

Well, lets continue. The last meeting with Zdenek was adventurous, there came a russian jeep with 4 soldiers, the socalled "Streifenpatrouille" to Haugschlag, exactly at the moment when we finished the talk. The ruskis made with their car such a noise that we had plenty of time to get out from the inn, I helped as a good sport to hide Zdenek's different merchandise in the woods.

On the other hand Zdenek told that there is the absolute *certitude* that the Czech government will give a New-Years amnesty on the beginning of January, somebody whom he knows and who has his relative in a camp was informed that this information comes directly from the camp-officials. In this point I think that you should know something about via Prague or try to check about.

Zdenek is persuaded that if there is any trouble in Plzeň, that everything can be done in this Christmas-week (damned for me, poor M.R. sitting and waiting in Vienna),

I came back from Litschau by bus, met immediately after a phone-call Mr. L. and told him all this informations. Yesterday we met all, Mr.B. and L. and me and discussed everything in a talk in the car.

I beg you now for your instructions for following things : If Karl comes Tuesday-Wednesday night or Wednesday-Thursday night, it's all right, I'll be as usually in Litschau on this two days.

In case they will not bring him in this two nights I hope to get exact news w hy the hell they didn't. I'll arranged a meeting with

Mr. B. (for the case that Karl will be not heretill Wednesday night), for Thursday evening immediately after arrival of the bus or train. He will send you a cable telling how things are. But we must get here your answer on this cable till Friday evening 7 o'clock, because we found out that there will be a ship in Hainburg an der Donau (Ivan's ship) leaving Saturday morning (today in a week). Thus we can transmit immediately all your instructions to Prague immediately, by ship it goes shorter than via Litschau where we must always wait till Zdenek contacts friends in Prague personally.

But Zdenek takes the matter extremely seriously, he got a "Krankenschein" because of this business, thus he is free this days and can do what we like.

Your instructions should contain following details :

- 1.) How to proceed when Karl will not be here till Thursday, i.e. shall we send a message by ship that they should continue their efforts now (and take the solution you told me in Zürich with the inn and teleph. number of Mr. L.) or wait for the Christmas-week.
- 2.) Shall I stay here till Christmas-week or not,
- 3.) In case that amnesty-solution really is (neither me nor Mr. B. knows something about, we simply don't know, whether this are rumors or it's based on truth !) *Ihre freigelegte Arbeit!*

I enclose to this letter my private letter for you and I would be very pleased if you could answer some of it by message given to Mr. B. till Friday evening - thus we would know here everything and do according to your wish.

Awaiting your reply, I remain, dear Sir,

very truly yours,

Copy of this letter : Mr. B.

Enclosed : My private letter for you.

Wien den 4 december 1953.

Personligt och förtroligt

Broder, #

Som Du redan i särskild ordning erfarit återvände vår vän Hellman till Wien i går kväll. Även denna gång med oförrättat ärende. Han hade emellertid fått kontakt med motsidan och kunnat inhämta att skälet denna gång- och förmodligen även veckan därförut - varit att Karl icke den planerade dagen samman med sina olycksbröder förts ut till sitt dagliga arbete, möjligen på grund av kylan. Det vill förefalla som om lördagarna vore de bäst lämpade med hänsyn till vederbörandes möjligheter att då fritt förfogga över lämpligt transportmedel.

Enligt Dina instruktioner går nu ett nytt budskap i natt över till andra sidan. Då detta tidigast tisdag kan nå Prag betyder det att nytt försök kan göras först den 12 möjligen den 13 dennes. Detta i sin tur betyder en möjlig gränsövergång först den 15 eller 16. Med hänsyn till de uppenbara riskerna av att ha Hellman vecka efter vecka under flera dagar liggande i den av Gud och människor förgätta gränsorten Litschau, där varje främling i längden måste verka misstänkt är jag ganska glad åt att det nu blir en veckas uppehåll, varunder H. får hålla sig i stillhet här i Wien.

Den fördröjda aktionen har emellertid skaffat mig ett nytt bekymmer. Det österrikiska visum vi på ett genialt enkelt sätt kunnat förskaffa Karl utgår den 5 (som nödvisering kunde vi ej få mera än fjorton dagar) Jag vågar knappast återvända till samma källa utan mera ingående förklaringar, som helst böra undvikas. Detta gör att när vi väl fått Karl till Salzburg och lyckat få hans namnteckning i passet vi få ~~föröka~~ via vår därvarande

konsul försöka samma manöver som här, men hos de lokala viseringsmyndigheterna. Skulle detta mot förmodan slå fel kunna vi alltid i min bil köra Karl till München liggande i mitt stora bagagerum som med min tyska Grenzempfehlung näppeligen öppnas. Och i Tyskland finnas ju inga viseringsbekymmer längre. Men den dagen den sorgen.

Under sådana omständigheter känner jag mig oförhindrad i morgon kväll avresa till Paris för en vecka som planerats och kommer under alla omständigheter vara åter till den tidpunkt då det på nytt kan komma att smälla.

ÖSTERR. POST- UND TELEGRAPHENVERWALTUNG

Dienstliche Angaben:

Gattung:

Telegramm Eing.-Nr. *18/144*

Die Telegraphenverwaltung übernimmt hinsichtlich der ihr zur Beförderung oder Bestellung übergebenen Telegramme keine wie immer geartete Haftung.

DR. M. ROHAN WIEN 5

WIEDNER HAUPTSTRASSE 108



HV angenommen von *N/A*
auf Ltg. Nr. *64154*
am *4.1.* 1954 um *14* Uhr *M.*
durch: *N/A*

Aus

Nr.

Worte

Aufgegeben am *4.1.* 1954

um

Uhr

HAIBURG DONAU 12 14 4/1 14 UHR 55

Die

zahl (auch in Bruchform), 4. den Monatstag, 5. die Ausgabezeit.

1. Ts. 1-1002, B. M. Zl. 37503-51. - 01

= LIEFERUNG VERZOEGET MUSS DICH SOFORT SPRECHEN = MARIA +

VGL 5 108 ++

Tuesday 3/12
Sunday 4/12

Vienna, Saturday December 5, 1953.

Dear Sir,

the week passed as a bad dream - it's Saturday and I am using the opportunity of the mail to inform you how the things are.

I left Tuesday for Litschau, waited the whole night in Haugschlag for Zdenek or any message. Nothing came. Wednesday night (it was already Thursday in the early morning) the smugglers came and I got following news :

Our friends from Pragu had been in Plzeň twice, Saturday (November 21st) and November 28. But the prisoners had not been working on the same place as before because (as they were told) for the terrible cold. They had been there once more on Monday November 30.

According to instructions from Mr. B. & L. I told to Zdenek to await my new letter I intended to ship via Hainburg an der Donau yesterday and to do everything possible to inform me precisely about all news from Plzeň.

Thursday I took the bus going to "Eidenreichstein and from there I got a lift by a good viennese "Zuckerbäcker" to Vienna. After my arrival I saw immediately Mr. B. and Mr. E. who instructed me to send the letter to my friends that we are waiting here their message when everything could be done. According to Zdenek's informations the business can be done for sure and without any great risk, but our friends in Prague cannot promise the exact day.

But on the other hand they probably don't realize that I cannot stay the whole time in Litschau or Haugschlag, directly on the border, just waiting.

I wrote to our friends a long letter explaining that I am waiting here since 2 and half months etc. etc. and left yesterday evening for Hainburg. But in Hainburg was the great disappointment - there was no Ivan, no ship, because of the damned fog. In the shipping office² of the soviet shipping company I was told that "Verkehr ist eingestellt, bis der Nebel verschwindet".

This means that I was neither able to deliver my letter nor to get any informations. This means also that I must go now every night to the "Danube-sailors-inn" there and wait and sleep at days, because the ships leave usually Bratislava shortly before midnight, pass the soviet control in the night, to be in Vienna in the morning.

1653

But you may be sure that I'll be there every night till they will come.

I regret that I have no better news for you today. As far as I could judge from the talk with Zdenek, the boys in Prague did their best and are willing to do their best, the same as we here in Vienna, but the good will is not sufficient for me, I would like to inform you that we have Karl already here. And I am sorry that I cannot do this today.

You'll be informed immediately after I had a talk with Ivan about every details, let's hope it will be soon.

Very truly Yours ,

Copy of this letter : Mr. B. & Mr.L.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 19 december 1953. 19

1 bil.

Pers. Deligt och förtroligt.

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Broder,

./.

Närslutet några rader från vännen Hellman till Danielsson, som Du nog bör öppna och där Du kommer att finna en redogörelse för dagsläget, vilken från min sida icke torde behöva kommenteras.

För ordningens skull vill jag icke underlåta att fästa Din uppmärksamhet på att våra utgifter för H. numera i runt tal stigit till 28.000 schilling. Beloppet kanske synes stort men jag kan gå i god för att mindre summor icke varit möjliga. Han kan ju inte leva på luft allena och hans många resor ha dragit ganska dryga kostnader. Vi ha tills vidare bokfört beloppet under kontot "diverse" och under namnet Hellman. Jag väntar väl med att insända sluträkning tills vi får se, om ärendet, som vi nu förutse, kan vara avslutat i början av januari.

K.-A. Belfrage

Utrikesrådet G. Jarring,
Utrikesdepartementet.

Vienna, Dec. 17, 53.

Dear Sir,

despite of all efforts we were here without any contacts with our friends in Prague till Thursday December 10, there were no ships on the Danube because partly of fog and partly because of low water. I was daily night in Hainburg without any success.

Dec. 10 I talked to our Ivan who brought letters and news. According to this the situation looks like follows :

I gave to Ivan the letter I wrote according to my last letter to you from Saturday Dec. 5. I heard that Zdenek will be in Haugschlag this Sunday night and I'll talk to him there. Further I was informed that the prisoners work on the old place in Plzeň three times in the week only, they will work even during Christmas (some canalisation-building), as Miloš told to Ivan himself.

We hope to be able to know the exact date after the meeting with Zdenek in Haugschlag, or we may get last news on the coming Tuesday in Hainburg in case that some ships will come.

According to news from Ivan the attempt will be done 28, 29 or 30 Dec. - it depends on them and not on us here. Thus they would deliver Karl January 2nd or 3rd to us.

Plan of Mr. B. & Mr. L. remains as it was, i.e. as I already wrote you in my previous letter. You can be assured that we all did and will do our best.

We talked with Mr. B. on Monday after he came to Vienna and we'll meet probably once more to fix definitive details. But I am as usually in utmost daily touch with Mr. L.

I had myself some bad luck this days, after some weeks of pains of my teeth I found myself forced to go and see a good dentist and after a X-ray picture he found out that I have "teuflische Kieferverel-terung" and within next few hours I lost 4 teeth on the upper and 2 on the lower jaw, stupid thing, mad pains, plenty of penicilin etc. But the doctors promised me that I'll be all right within 2 days. But I must admit it's entirely my fault, I should go and see a dentist already two months ago as Mr. L. advised me. When Mr. L. saw me today he was very "pleased" how I look like.....

But till Sunday I hope to be absolutely fit. But in case you'll find this letter of mine stupid, I have no objections, please put it on the account of my pains at the moment.

1654

From the talk with Ivan it seems to me that all the rumors about coming amnesty in Czechoslovakia are finished at the moment - nobody knows something more about. The same about any transfer of prisoners from one camp to another - no news about, this means that everything remains as it was.

You'll be informed immediately after we'll get further news, i.e. probably Wednesday Dec. 23 in the morning, by Mr. B.

Sincerely Yours,

Copy of this letter : Mr. B. & Mr. L.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 13 januari 1954. 19

~~Personligt och Strängt förtroligt.~~

N:o	bil.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

./.
./.

Enligt överenskommelse med Danielsson får jag härmed översända genomslag av Hellmans sista brev till Karl samt av "missivet" till H:s kontakter.

Därest vi icke dessförinnan erhålla andra instruktioner avreser - såsom Du säkert erfarit av Danielsson - Lorentzon eller vi båda till Prag den 18 dennes för att själva söka övertyga oss om bärkraften av H:s planer och om hans kontaktmäns inställning till problemet.

K.-A. Belfrage

Utrikesrådet G. J a r r i n g,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

Wien, 6.1.54.

Lieber Karl, bezugnehmend auf mein letztes Schreiben betone ich nochmals, dass ich bis jetzt alles getan habe, was in meinen Kräften lag, um Ihnen zu helfen, und Sie können auch weiter versichert sein, dass für Sie sofort nach Ihrer Ankunft in Österreich gesorgt wird. Sie werden in Händen von meinen einflussreichen Freunden sein, die für Sie schon alles notwendige veranlassen werden.

Für den Fall, dass es Ihnen nicht gelingen sollte mit Hilfe der Bewegung in diesen Tagen zu entkommen, versichere ich Sie, dass Ihnen auch weiterhin in den kommenden Wochen und Monaten der Weg offen steht bei ersten günstigeren Gelegenheit den vergitterten Paradies zu verlassen. Ich wiederhole aber, dass nach meinen Erfahrungen der letzten Wochen mir der Weg in die Freiheit nur über Chlum-Stáňkov-Litschau als geeignet erscheint und ich rate Ihnen ab einen anderen Weg zu versuchen, sondern unter allen Umständen sich auf die Beihilfe des Überbringers dieses Schreibens und seiner Kollegen zu stützen.

Nach Ihrer Ankunft in Österreich bitte sofort zu jeder Tages- oder Nachtzeit den Pfarrer in Litschau zu besuchen und ihn bitten das Ihnen bekannte Telefonnummer in Wien anzurufen und nach mir zu fragen. Besser wird aber statt meines Namens nur nach meinen Vornamen (Mak) zu fragen. Daraufhin werden Sie im Laufe der nächsten Stunden per PKW entweder von mir oder meiner guten Freunde abgeholt.

Ich habe meine persönlichen Gründe von bedeutender Tragweite, warum ich Ihnen helfen will klären Sie bitte deshalb Ihren Mut nicht und kommen Sie so bald wie möglich !

Mit alten Erinnerungen auf Karlovo ná mě stí verbleibe ich Ihr

1655

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

utgifter i samband med
ärendet A.M. Hellmann

Wien den 3 februari 1954.

19

~~Strängt förtroligt och Personligt.~~

N:o

bil.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Herr Utrikesråd,

./.

Härmed ber jag få översända verifikationer å
sammanlagt schilling 37.985:25 för utgifter, som be-
skickningen haft i samband med ärendet A.M. Hellmann.
Debetbesked nr 78 å schilling 37.985:25 bifogas.

./.

Gunnar Lorentzon

Utrikesrådet G. J a r r i n g,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

Exp. 6/2. 54 med korr.
Ka

Debetbesked BK

Nr 73

UTRIKESFÖRVALTNINGEN

Den 3.2.54

Ver. nr. 466

Belopp i utländsk valuta S.sch. 37.985:25	Utländsmyndighetens diarietförling	
	Diarienummer	Dossierbeteckning
Referens hbr. Lorentzon-Jarring 3.2.54.		

Text

Utgifter för Adolf Martin Hellmann.

Verifikationer nr:is 318, 357, 368, 402 och 406 bifogas.

Utländsmyndighetens bokförling:
Debet: Utrikesdepartementet

(Gunnar Lorentzon)

Från

Beskrivningen i Wien.

Exp. den

6/2.54.

4 behålles av
utlands-
myndigheten

10.52 300 x 25 x 4 PROSERS. PINSÄLÖS

Dep Ubk 588

Q u i t t u n g

über

von der Königl. Schwedischen Gesandtschaft in Wien
erhaltene Beträge:

28.9.1953	Sch. 2.000:--	{ enl. bemyndigande
6.10.1953	" 493:75	
24.10.1953	" 1.500:--	resa Wien-Zürich-Wien
28.10.1953	" 4.987:50	enl. bemyndigande som lämnats i Zürich
6.11.1953	" 5.000:--	enl. särskilt bemyndigande den 29.10.53. bl.a. för hyrande av bil.
18.11.1953	" 5.000:--	för viss vinter-ekiperung m.m.

Summa Sch.18.981:25
=====

Sch. 18.981:25 (achtzehntausendneunhundertteinundachtzig
25/100)

erhalten, bescheinigt hiermit

Wien, den 18. November 1953

(v.) Adolf Martin Hellmann.
.....

Q u i t t u n g
über
von der Königl. Schwedischen Gesandtschaft in Wien
erhaltene Beträge:

30.11.1953	Sch. 2.000:--
5.12.1953	" 2.000:--
14.12.1953	" 5.000:--
Summa	<u>Sch. 9.000:--</u>

Sch. 9.000:-- (neuntausend) erhalten zu haben,
bescheinigt hiermit

Wien, den 17. Dezember 1953.

(u.) Adolf Martin Hellmann.

Q u i t t u n g
über

von der Königl. Schwedischen Gesandtschaft in Wien
erhaltene Beträge:

23.12.1953.

Sch. 5.000:--

Sch. 5.000:-- (fünftausend) erhalten zu haben,
bescheinigt hiermit

Wien, den 23. Dezember 1953.

(u.) Adolf Martin Hellmann

Q u i t t u n g
über

von der Königl. Schwedischen Gesandtschaft in Wien
erhaltene Beträge:

7.1.1954

Sch. 4.500:--

S ch. 4.500:-- (viertausendfünfhundert)
erhalten zu haben, bescheinigt hiermit

Wien, den 7. Januar 1954.

(u.) Adolf Martin Hellman.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 5 februari 1954. 19

N:o		3 bil.	BIL.
Strängt förtroligt och			
personligt.			
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MÅL.	

Herr Utrikesråd,

./.

I original bifogade skrivelse har kommit mig tillhanda den 4 innevarande månad. Av densamma framgår, att mitt rendez-vous den 28 januari av motsidan tydligen var avsett att äga rum nattetid, sannolikt då kl. 01.00. Detta står emellertid icke i analogi med vad som avtalats om möten den 18 eller 19 januari och som med handbrev från Belfrage den 30 januari 1954 jämte bilagor även meddelats Eder.

I själva verket inträffade jag vid rendez-vous-platsen den 28 januari kl. 12.53 och väntade där till 13.20. Detta gjorde jag dels för att hinna fram "between noon and 13 o'clock", vilket ju var alternativet för mötet den 19 januari, dels för att vara där "at 13.00 o'clock sharp" = alternativet den 18 januari. Det var inga som helst svårigheter att hitta mötesplatsen men det kan måhända vara av ett visst intresse för vår vän att veta, att världshuset vid vägkorsningen icke heter "Na Capce" utan "U Pesku".

Då av den bifogade skrivelsen ävenledes framgår, att våra medarbetare tydligen åter önska träffa vår vän, får jag anhålla om besked, huruvida han åter kommer att sändas hit. Ehuru brevskrivaren även kallar mig för M måste det - såvitt jag kan förstå - vara vår vän, som uppmanas komma till mötet den 19 februari, då jag ju icke vet, hur Ivo ser ut och icke heller i detalj känner till, under vilka former mötena brukas i H. (Kontaktmannen i H. hette ju för övrigt tidigare Ivan. Skulle Utrikesrådet eller vår vän vara av annan mening och det således är jag, som skall begiva mig till H., får jag hemställa om underrättelse, huruvida Ivo möjligen kan vara identisk

EXP. 6-54

Utrikesrådet G. Jarring,
Utrikesdepartementet.

1656

med den person, med vilken jag skulle sammanträffat den 28 januari. I så fall skall jag nog kunna söka upp honom på "Fasane" i H.

Av i original bifogade två telegram framgår, att avsändaren på mig applicerat vår väns "prénom de guerre" Mak, vilket måhända bidragit till förvirringen med de ovannämnda M:en. ./.

Jag vill inte underlåta att i detta sammanhang komma med ett par personliga reflexioner. Jag har fått en ~~svag~~ misstanke, att vår vän, sedan han, som jag förmodar, av Eder eller av Danielsson underrättats om att ingen mötte den 28 januari, skrivit till sin kontaktman Postlagernd i H och uppmanat honom att skriva den här bifogade skrivelsen för att därigenom åter få en möjlighet att resa till Österrike för att åter spela den roll, i vilken han under tre månader syntes trivas ganska bra. Jag talade ganska ingående med Danielsson om att vår vän sannolikt icke endast skötte vårt ärende utan även parallellt hade en del privata ärenden löpande. Danielsson var även av denna uppfattning och vår vän var ju icke heller odelat nöjd med att hans Wienséjour blev avbruten.

Det synes emellertid, som om vår väns återkomst hit vore nödvändig för att åter få kontakt med motsidan, då det väl knappast kan vara tillrådligt, att jag åter med samma bil och klädsel beger mig till den gamla mötesplatsen, om så skulle föreslås.

Det förefaller mig dessutom något besynnerligt, att våra i konspirativa värv så förfarna medspelare icke kunna hålla reda på tidpunkten för ett rendez-vous.

(Gunnar Lorentzon)

Datumstempel: Wien 1 03. 2.54.-20 a

M.Lorentz

Wien XII

Weissenthurn Strasse 19

Ich weiss leider nicht, mit wem ich die Ehre habe. Unser Chef wartete die ganze Nacht auf M beim Kreuz Vergebens. Es ist dringend und unbedingt notwendig, dass Iwo am Freitag 19 Februari M persönlich in Hainburg spricht. Bitte niemanden schicken, sondern benachrichtigen, dass er unbedingt selbst kommt, da Karl schwer krank ist. Treffensam 19. wichtig da wir am 22. reisen wollen. Ohne persönliches treffen mit M geht es nicht da M unbedingt selbst kommen muss. Im Falle dass 19. treffen nicht klappt, dann am 21. wie immer. Brauchen auch Namen Cyril in Plzen. Dann wird alles gut. Bitte schnell!

Maria.

12/1 Wien 82 14. 1.54. 16- R/a

MAK LORENTZ WEISSENTHURNSTRASSE 19 WIEN 12

HAINBURG DONAU 46 17/16 14 14.50

WIR MACHEN WAS WIR KÖNNEN EINZELHEITEN FOLGEN TREFFEN
LANDSTRASSE UNMÖGLICH = MARIA ++

12/1 Wien 82 20. 1.54.16- R/a

MAK LORENZ WEISSENTHURNSTRASSE 19 WIEN 12

HAINBURG DONAU 59 20/19 20 14Uhr 40

ALLES FERTIG MILO MUSS DICH UNBEDINGT WEGEN KARL DONNERSTAG
28 BEIM KREUZ SPRECHEN = MARIA +

1657

Dr. Marcel M. A. Rohan
Independent-Adviser,
on "monkey-business."

Wien, 25. 2. 1954.

Privat,
für Seine Excellenz.

K O M M E N T A R :

"Wie Moskau den Ostblock lenkt."

v. Bedrich Bruegel.

Es trifft nicht zu, dass Moskau erst nach dem Abfall Jugoslawiens beschlossen hat, seinen diplomatischen Verkehr in völlig neue Bahnen zu lenken. Schon im Januar 1947 hörte ich bei einem Gespräch zwischen den damaligen sowjetischen Botschafter in Prag Zorin und Geminder-Vltavský, dass die Vorbereitung zur Schaffung neuer "Wege der Beeinflussung" in Vorbereitung sind.

Der Autor des Artikels überschätzt die Tätigkeit der Personalabteilung der Partei (Kaderkommission), unterschätzt aber den Einfluss des Generalsekretariats der Partei, das ja seit September 1948 immer grössere Rolle spielte.

Die Behauptung, dass der diplomatische Verkehr der Tschechoslowakei mit der Sowjetunion auf einen ausserordentlichen kleinen Personenkreis beschränkt ist, scheint mir etwas übertrieben. Soweit ich mich erinnere, gehören in dieser Beziehung in den Regierungsspitzen des Jahres 1953 wenigstens 50-60 Persönlichkeiten zu dem sogenannten "engeren Kreis", das heisst, denjenigen Prominenten, die den Zutritt zu den Z-100-/Z-110 Akten des Geheimdienstes hatten.

Die Behauptung, dass die Kommunistische Partei eines jeden Satellitenlandes einen Vertreter in Moskau hat, ist richtig und aus meiner eigenen Erfahrung kann ich sogar sagen, dass es nicht nur um einen, sondern um 2-3 Repräsentanten der sogenannten "Abteilung für Aussenpolitische Fragen der Partei" handelt, die direkt dem Parteisekretariat verantwortlich sind.

Diese Beamten, welche meistens unter der Tarnung eines mittleren Beamten (meistens der Botschaft selbst) arbeiten, führen ihre Tätigkeit unter der 4 zähligen Chiffre, die mit dem Buchstaben "S" beginnt (S bedeutet "STRANA", d.h. Partei). Seine Chiffre ist nur 3 Dienststellen seines Heimatlandes bekannt:

- 1.) Der Abteilung für Auslandsfragen der Partei.
- 2.) Dem Ministerium für die Staatssicherheit seines Landes.
- 3.) Dem "monkey-business" Chef seines Landes.

Der Funker der Botschaft ist immer ein Agent, nicht wie im Artikel behauptet wird ein vom Ministerium für Staatssicherheit, sondern ein von der Abteilung 5 des General-

stabes (Also "monkey-business").

Ebenso umgekehrt unterhält die sowjetische kommunistische Partei ihre Vertreter in anderen Ländern, die für die Verbindung mit der dortigen Partei sorgen. Die Vermutung in dem Artikel, dass der Chef einer diplomatischen Mission nicht weiss, wer der Vertrauensmann der Partei in seiner Stadt ist, trifft nicht zu. Der Chef ist meistens der Einzige (mit kleinen Ausnahmen), der über diesen Posten im Bilde sein muss.

Auf diesem Wege wird oft die Einschaltung der offiziellen diplomatischen Vertreter zwecklos und zu einem Schattenspiel herabgesetzt. Auf diesem Wege werden auch die wichtigsten Staatsangelegenheiten durch "Vertrauenswürdige" Handlanger der einzelnen Parteien erledigt.

Bis zu der Verhaftung von Rudolf Slánský war das Generalstabssekretariat der Partei der mächtigste Faktor der tschechoslovakischen Geheimdiplomatie, dem der aussenpolitische Sachbearbeiter (Beobachter im Ausland) unterstand. Dieses System wurde in der Konstruktion der Drahtzieher vom Pulverturm in Prag im November 1948 genau ausgearbeitet und bei der Re-organisation der einzelnen Ministerien im Jänner 1949 in einem perfekten Einklang gebracht.

Der Aufbau der geheimen Personalorganisation der Auslandsvertretungen, die nie in Erscheinung traten, wurde bei dem Treffen der Parteispitzen der Satellitenstaaten mit dem sowjetischen Machtorganisatoren in ZAKOPANE in der letzten Maiwoche 1949 vollendet. Seit diesem Treffen arbeitete das moskauer Ministerium für Staatssicherheit (MGB) mit den entsprechenden Dienststellen in allen Satellitenstaaten zusammen.

Auch dieses Ministerium hat in allen anderen (den entsprechenden) Staatssicherheitsministerien der Ostblockländer ihre Agenten.

Ebenso der Generalstab unterhält (damit ist die Abteilung Nr.5 gemeint) einen Agenten bei jeder Botschaft im Ausland. Somit hat jeder Satellitenstaat 3 Informationsquellen vorhanden:

1. Den Parteibeauftragten.
- 2.) Den Agenten der Staatssicherheitsstelle.

3.) Den Spitzel des Monkey-Business,

die sich meistens untereinander nicht kennen (ihre Machtbefugnisse sind nur dem Botschafter bekannt.)

In dem dem Ostblock nicht angehörenden Ländern wird die Spionage folgendermassen verteilt:

- 1.) Die politische Spionage untersteht einen kleinen botschaftlichen Beamten, der der Abteilung für Auslandsfragen der Partei unterstehen. Dieser hat noch zu seinen eigenen Fonds in der Währung des Landes, wo er akreditiert ist, somit er sich sein eigenes Nachrichtennetz unterhalten kann.
- 2.) Einen Sonderbeauftragten der Partei, der für die Beziehung und Kontakt zu der Kaderkommission der Partei des Landes sorgt.
- 3.) Einen "monkey-business" Fachmann, der der Abteilung Nr. 5 des Generalstabes in Prag untersteht.

Alle drei Beauftragten des Dienstes sind (was nicht zu vermeiden ist) bei ihrer Tätigkeit in den Ländern wo sie akreditiert sind, Nolens-Volens, in Geschäften eingewickelt, die an der Grenze des Legalen kommen. Z.b. der erste Sekretär der tschechischen Botschaft in Paris Davidek, ist Mitinhaber eines gutgehenden Bordellbetriebes in der Rue de la Faisandrie (Paris 16), der Beauftragte von monkey business des Generalstabes Leinweder, ist an einer französischen Aktiengesellschaft Denco S.A. Rue de la Paix, mit einem Kapital von 50.000 US-Dollar beteiligt. Ähnliche Umstände existieren in anderen Ländern. So gibt es z.B. in Stockholm eine Firma die unter dem Namen Tjecko - Svea arbeitet und in der Verbindung mit der tschechischen Gesandtschaft ist und sich an illegalen Devisen-Geschäften beteiligt.

Es wäre ein Irrtum zu glauben, dass der sowjetische Spionagedienst nicht auf einer präzisen und sehr genau formulierten konformen Basis mit den entsprechenden Dienststellen des Ostblock arbeitet. Die ganze östliche Spionage in den westlichen oder neutralen Ländern, die auf:

- 1.) Politische Spionage.

2.) Militärische Spionage.

3.) Wirtschaftliche Spionage

verteilt ist, hat ihre Zentrale in Ulica Znamenskaja in Moskau, von wo aus sie direkt (d.h. durch die Aufträge für einzelene Satellitenstaaten Dienststellen) geleitet wird. Diese Zentrale ist auf drei Hauptabteilungen verteilt:

1.) Politische Spionage.

2.) Militärische Spionage.

3.) Wirtschaftliche Spionage.

(1.) Der Chef der Abteilung dieser drei Dienststellen ist Oberst Rasow, der Chef der Abteilung 2 ist Generalleutnant Krapotkin, Chef der 3. Abteilung ist (militärischer Rang ist mir heute nicht mehr bekannt) Genosse Zigerew.

Für den Fall, dass andere Einzelheiten über Ulica Znamenskaja von mir verlangt werden, bin ich bereit diese gegen vernünftige Gegendienste (Bier) mit allen Details der Organisation, Personalabteilung usw. mitzuteilen.

Mit vorzüglicher Hochachtung

M. R.

Dr. Marcel M. A. Rohan
Independent-Adviser
on "monkey-business."

Wien, 27. 2. 1954.

Privat,
für Seine Excellenz.

K O M M E N T A R:

"Slánsky, Clementis und Reicin" Prozess.

Donnerstag, den 20. November 1952, fing der grösste Staatsgerichtsprozess der neuen tschechoslowakischen Geschichte gegen die gestürzte Prominenz der kommunistischen Partei Tschechoslowakeis unter dem Vorsitz des Richters Dr. Jaroslav Novák an. Als Beisitzer des Gerichts waren fünf Laienrichter ernannt, alle bis dahin völlig unbekannte Kommunisten.

Die Angeklagten waren: Rudolf Slánský, einst neben Gottwald der mächtigste Mann im Lande, der frühere General-Sekretär der tschechoslowakischen kommunistischen Partei, der September 1951 seines Posten enthoben und anfangs Dezember 1951 verhaftet wurde.

Dr. Vlado Clementis, der ehemalige Aussenminister und bester Freund Gottwalds,

Bedřich Geminder, ehemaliger stellvertretender Generalsekretär der Partei und der wichtigste Mann der tschechoslowakischen Kominform-Vertretung,

General Bedřich Reicin, ehemaliger stellvertretender Verteidigungsminister und Chef des tschechoslowakischen Spionagedienstes,

Arthur London, früherer stellvertretender Aussenminister,

Vavro Hajdu, ehemaliger stellvertretender Aussenminister und Botschafter,

Dr. Eugen Loeb, ehemaliger stellvertretender Aussenminister,

Rudolf Margolius, Loebels unmittelbarer Nachfolger,

Dr. Ludvik Frejks, ehemaliger Berater Gottwalds für Wirtschaftsfragen,

Josef Frank, früherer Stellvertretender Generalsekretär der kommunistischen Partei,

Otto Sling, ehemaliger Parteichef in Mähren und früherer Parteipropaganda-Direktor,

K a r e l S v á b, ehemaliger Oberst
der Sicherheitspolizei und früherer stellvertretender Staatsicherheits-
minister,

Dr. O t t o F i s c h l, der ehemalige
tschechoslowakische Botschafter in Ost-Berlin und stellvertretender Finanz-
minister,

A n d r è S i m o n, der frühere Leiter
des kommunistischen Parteiblattes "Rudé Právo."

Die seltsame Mischung der Angeklagten und die amalgamartige
Anklageschrift erinnerte stark an die französische Revolution, als Robespierre
seine politischen Gegner, d.h. abweichende Jakobiner, unassimilierbare Mon-
archisten und wirkliche Verbrecher und Verräter in einem Kessel vor dem Kon-
vent sieden liess.

Laut Anklage standen die Beschuldigten im Dienste des "anglo-
amerikanischen Imperialismus" und haben mit Unterstützung der westlichen
Spionageagenten an einer Verschwörung teilgenommen, um die Tschechoslowakei
von der Sowjet^{Union} loszureissen und den Kapitalismus wieder einzurichten,
dabei die Verteidigung des Landes schwer geschwächt und die Volkswirtschaft
geschädigt.

"Trotzkisten, Titoisten, Zionisten, bourgeois-nationalistische
Saboteure, Verräter, Spione, Feinde des Sozialismus!", schrie der Ober-
staatsanwalt Dr. Josef Urválek, der ein wenig Wischinskijs Bild bei den
Moskauer Prozessen der Vorkriegsjahre initiierte, nachdem alle Angeklagten
plannässig gestanden haben. Aber die Anklageschrift hatte viele Lücken.

Der Prozess hing sehr eng mit der Entwicklung der tschechoslowaki-
schen kommunistischen Partei in den Jahren 1943 - 1951 zusammen.

Als das Räderwerk der kommunistischen Partei in Moskau ein
Koordinierungsorgan bildete, sah man in ihm zwei Ströme: Der erste Strom,
vertreten durch Klement Gottwald, Prof. Dr. Hejedly, Šneral, Harus, Bleha,
Kurt Babel, Karel Kreibich, Kopecky, Julius Duris und Otto Katz, (später Kotat-

ko) stand an der Seite der alten Proletarier, durch die sich die Vorkriegs-
tätigkeit der tschechoslowakischen Kommunisten vor dem Kriege (Prozessionen
mit Harmonika und roten Fahnen) kennzeichnete.

Die zweite Strömung bildeten die linksorientierten Intellektuel-
len, die in dem Krenl keine Melka, sondern ein Instrument auf dem Wege zur
Macht sahen. Zu dieser Reihe gehörte Rudolf Slansky und sein Bruder Richard,
die Frau von Richard Slansky, die die geschiedene Gemahlin des früheren
deutschen Kommunistenführers Hölz war, Clementis und seine Frau Ludmilla
Patkova, Friedrich Reitzinger alias Bedrich Reicin, Sverma, Edwin Polak und
andere.

Die erste Gruppe stützte sich damals auf die ~~krenl~~konformen
Politikmacher während des Krieges, die zweite Gruppe auf die Intelligentsia
des Schdanowflügels.

Als 1945 die kommunistische Partei Tschechoslowakeis als die
bestorganisierte politische Gruppe nach Prag zurückkehrte, ist es im Jahre
1946 zu der ersten kleinen Auseinandersetzung zwischen diesen zwei Gruppen
gekommen. Es war damals in Dezember, als Slansky zusammen mit Dr. Otto Fischel
und Frau Marie Svermova, Gottwald, den damaligen Ministerpräsidenten, zur
Absetzung des Wirtschaftsberaters des Amtes des Ministerpräsidenten, Milan
Reimann, zum Rücktritt zwang.

Nachdem Schdanow in Moskau gestorben ist, stützte sich der
Slansky Flügel in Moskau auf neue Politbürobeziehungen: Andrianov, Pegov, der
weissrussische Ausserminister Kusma Kiselov und teilweise an die Gruppe um A.
B. Aristov in dem damaligen ORG-Büro. Dabei pflegte Slansky seine Beziehungen
zu Stalin, Malenkow und Kaganowitsch, Clementis zu Schvernik, Michailov und
Schkirjatov. Es ist vielleicht wenig bekannte Tatsache, dass Rudolf Slansky
mit Ausnahme von Ana Pauker der Einzige auf der Krenlstufenleiter war, der
Stalin nur als primus inter pares in der Leitung der osteuropäischen kommunistischen
Parteien und nicht als den Mann des ius vitae necisque, betrachtete.

Dr. Marcel Rohan.

Wie ich die Genossen sah.....

=====

Persönliche Betrachtungen.

NIKITA S. CHRUSCHTSCHEW ist ein enger und bewährter Verbündeter Malenkows, seiner fachlichen Ausbildung nach Ingenieur.

Mit seinem sanguinischen Optimismus und verborgenem Hasardcharakter gehört Chrutschew zu der sogenannten "ukrainischen Schicht" der Parteihierarchie. Er spuckt etwas beim Sprechen, wenn er aufgereggt ist, beäugt jeden Menschen wie ein kampflustiger Bulldogge, wenn sie einen fremden Rassenbruder in Augenschein nimmt.

MICHAIL G. PERWUCHIN, Malenkows wortkarger Minister für Kraftwerke, Elektroindustrie und Nachrichtenapparatebau, ist ein blasser Nihilist, mit existenzialistischen Zügen und einer nervös sensitiven Gestik, ein parvenühafter Schmeichler mit trockenen Lippen und tiefliegenden Augen, die seinem von Bordeaux-Reflexen überspiegelten Gesicht einen kraftvollen Ausdruck geben. Hat eine Art zu lachen, das wie ein spassiges Kichern klingt. Besitzt ein Gehirn wie ein Präzisionsinstrument.

In Moskau zirkulierte über Perwuchin folgende Anekdote : Eines Tages sitzt Perwuchin mit Malenkow im Kreml, und da fragt ihn der "schlanke" Chef, was er zu der Behauptung sage, dass schon Adam und Eva Russen waren. Sonnenklar, sie waren Russen. Wir können es doch beweisen !" sagte Perwuchin ohne lange zu überlegen. "Wieso ?" "Ganz einfach. Adam und Eva hatten keine Kleider, keine Wohnung und alles, was sie zum Essen hatten, waren Äpfel . Und sie glaubten doch im Paradies zu leben. Sie mussten deshalb Russen sein."

MALYSCHEW, unter Malenkow Minister für Transportmaschinenbau, Schiffbau, Schwermaschinenbau, Bauwesen und Strassenbaumaschinen, ist ein ins moderne gewandte Baskolnikov-Typ. Das Profil seines Gesichtes vom römischen Schnitt und seine gehierische Haltung sprechen als Prima-Facie Beweise für seine wilde Kraft. Ein Provinz-Napoleon, ungeduldig, verschlagen, angriffslustig, mit einem eigenwilligen Wesen, welches ihn manchmal zu impulsiven, übereilten Handlungen verleitet. Erbarmungslos wie ein Stein, aber geschwätzig wie ein Hohlkopf in einem Debatierklub. Er erinnerte mich immer an ein Proträt von Cézanne, der in der Prager Galerie hängt.

PEGOW, der heutige Sekretär des Obersten Sowjets, früher Sekretär des Zentralkomitees. In seiner körperlichen und physiognomischen Darbietung ein Biedermann, in seiner Seele ein starrer Parteiaktiver. Hat einen marmornen, versonnenen Gesichtsausdruck. Kann noch heute aus dem Gedächtnis Hegel zitieren oder Lenins "Empiriekritizismus" kommentieren., ebenso wie die vorrevolutionären Thesen von Demian Bedni oder Leonid Krassin erläutern. Es ist eine Atmosphäre des "noli me tangere" um ihn, aus seinem Wesen spricht eine leidenschaftliche russische Seele und ein gutes weiches Herz. Er ist klug, intelligent, geschickt ab und zu rechthaberisch und immer zerstreut. Er kann auch veränderlich wie das Aprilwetter sein.

GORKIN, der stellvertretende Sekretär des obersten Sowjet, ist ein musterhafter, fanatischer Funktionär, der eine angeraute Metaphernsprache spricht. Ein Visionär mit dem ~~sehr~~ Geiste Savonarolas. Es ist an ihm nichts besonderes und das einzige, was auffällt, ist gerade dieser Mangel an jeglicher Besonderheit. Man erzählt, dass er seine freie Zeit dazu benützt, Mausoleum für seine Feinde zu entwerfen.

MICHAIL SUSSLOW, ein wichtiger Kominform-Arbeiter und früherer Direktor des "PRAWDA" Konzerns, ist ein ausgezeichnete Kenner der Verhältnisse in allen Satellitenstaaten. Zur Zeit ist er als Nr. 2 in dem Sekretariat des Zentralkomitee. Von äußerster Willenskraft, Begeisterungsfähigkeit und Selbstbewusstsein beherrscht manchmal zankstüchtig und hart. Seine Stärken sind : Scharfe Logik, Kombinationsgabe. Obwohl er nicht leicht in Erregung geraten kann, neigt er zu Nachträglichkeit, Kritik jeder Art kann er am wenigsten ertragen. Sein ~~Kandide~~ Gesicht mit rot-entzündeten Augen hat in sich etwas rachsüchtiges und gleichzeitig Gepeinigtes und Flehendes. Man muß ihn zugutehalten, dass er allen Frauen gegenüber liebevoll und gefühlswarm sein kann. Hat besondere Vorliebe für Juwelen.

POSPELOW, der "dritte Mann" im Sekretariat des Zentralkomitees, der will immer alles genau wissen. Alles, was sich nicht wissenschaftlich begründen lässt oder mit dem Verstand nicht wahrgenommen werden kann, löst bei ihm Kritik

und Zweifel aus. Sonst freundlich, feinführend, bescheiden, vielseitig und beweglich, aufgeschlossen wie eine dürstige Pflanze im Sommerregen, höflich und gesellschaftsliebend. Seine gute Beobachtungsgabe ist mit einem ausgeprägten kritischen Sinn verbunden. Ein Mann, der auf die Gefühle der Mitmenschen Rücksicht nimmt, leicht bereit nachzugeben. Seine "offizielle" Freundin ist eine orientalische Zigarettenbild-Schönheit. Leider nicht alles, was sich unwahrscheinlich und orientalisch gebärdet, lässt sich als Märchen aus lool Nacht ausgeben.

SCHATALIN, Pospelows Mitarbeiter, ist ein Vorzimmer-Cerberus mit verborgenen asiatischen Elementen, brutal, ordinär, ein psychopatischer Kremldämon. Nach einem kurzen Gespräch mit ihm habe ich gemerkt, dass alles menschliche in ihm verzerrt und zur Posse geworden ist, dass er aber mit einer Meisterschaft Theater spielt, die es schwer macht, ihn zu durchschauen. Finster, mürrisch und schweigsam, geht er vorsichtig und klug zu Werke, denkt gründlich nach, ehe er handelt. Sparsam wie ein Schotte, seinen Kollegen gegenüber argwöhnisch und eifersüchtig.

Der bereits verdammte und verbannte S.D. IGNATJEW, der letzte der Piaterinka (Fünfgespann) des Zentralkomitees, war ein besonders ruhiger Mann mit einer Veranlagung zur Kunst. Er machte keinen Wirbel um sich, aber seine einfache Redegewandtheit befähigte ihn seine führende Rolle zu spielen. Er hatte es nicht leicht, mit seinem Posten im Sekretariat fertig zu werden, nachdem ihm einige Eigenschaften Chruschtschew und Schatalin fehlten. Von Natur ehrlich, gerecht, im Urteil kalt, unter Umständen sogar hart, mit einer ununterbrochenen Aktivität des Geistes, frohsinnig und optimistisch, mit einem Organisationstalent und Verantwortungsgefühl.

WIATSCHESLAW MICHAILOWITSCH MOLOTOW, der Aussenminister : Sein unter den Augengläsern verstecktes Condottiere-Wesen ist von Misstrauen, Phantasie und Gefühlskälte bestimmt. Sein Denken ist kritisch und positiv, von Ruhelosigkeit beeinflusst. Scharfsinnig, immer zurückhaltend, besitzt eine ausgezeichnete Auffass-

ungsgabe. Obwohl biegsam und schmiegsam, lässt er es am ~~St~~ Sturzeiz und Willenskraft nicht fehlen. Strebt nach Autorität, sein starker Wille wirkt auf seine Mitarbeiter wie ein Magnet. Eine Kämpfernatur, eigenwillig und sarkastisch, die den Willen besitzt lange und zäh zu arbeiten, um ihr Ziel zu erreichen. Er findet immer und überall Auswege. Seelenfänger, Austeiler und Abtreiber von Schicksal bewundernswürdiger Motor eines noch nicht zu überschauenden Zeitabschnittes, bedeutend auch in seinen Untiefen. Er jongliert und verwirrt seine Umgebung mit seiner chameleonhaftler Rätselhaftigkeit, die jedenfalls eine Art seiner persönlichen Diplomatie ist. Einer meiner Freunde charakterisierte ihn einst: "Molotows Sternzeichen ist das Sinnbild der Gegensätze!"

PANTALEIMON PONOMARENKO, ein rotgewaschener Carbonaro, früherer weißrussischer Ministerpräsident, jetzt Kultusministerium-Verwalter, der sich aus den früheren Ministerien für Hochschulwesen, für Kinematographie, für Arbeitsreserven in den kulturellen Berufen, aus dem Komitee für das Radiowesen und Television und für das Druckerei- und Verlagswesen aus der Hauptverwaltung zusammensetzt. Ein resoluter, böse blickender Mensch mit einem Demagogengesicht, das von einer Ahnung politischer Wichtigkeit überhaucht ist., mit dunkelbraunen Zügen, die an die Innenseite eines alten Ziegels erinnern - manchmal wirkt er wie aus Holz geschnitten. Hat Nerven wie Drahtseile, vielleicht deshalb, da er früher Billiard-Champion von Weiss-Russland war.

G.P. KOSSJADSCHENKO, ein hundeschnäuziger kalter Pedant, heute der Vorsitzende der staatlichen Plankommission und Direktor des Fünfjahresplans, über den kann ich nur alles gute sagen. Durch seine Monologe habe ich an einem Abend als dankbarer Zuhörer die innersowjetischen Auseinandersetzungen der dreissiger Jahre genau begreifen können. Und durch ~~zuvor~~ Kossjadschenko konnte ich schon 1948 begreifen, wie trügerisch alle die Artikel und Bücher der westlichen "Sowjetologie"-Forscher sind, die irgendwo in der Wärme der freien Welt sitzen, das Geheimnis des Kommunismus durchleuchten wollen - und deren Folgerungen (leider) in das Gebiet der Spekulation fallen. Auch Kossjadschenko ist ein Partei-Fanatiker, aber ein liebenswerter.

Ein merkwürdiger Protegé Malenkows ist SEMEN WASILENKO, der Chef der sowjetischen Metallröhrenproduktion und Werkzeugfabrikation, der sich durch seinen Aufenthalt in den Jahren 1943-44 als Mitglied der sowjetischen Einkaufskommission in USA bekannt machte, da er dort verschiedene amerikanische Patente sehr gut "studierte". Heimtückisch wie ein Zirkuspfund, der in seiner grauen Entschlossenheit wie ein Mephistopheles wirkt. Enorm klug, geborener Erfinder, ein Prätorianer der neuen Industrie-Hierarchie, kann ein unversöhnlicher Feind oder treuer Freund werden. TERTIUM NON DATUR.

Landwirtschaftsminister KOSLOW, dessen Ressort nicht nur das frühere Ministerium für Landwirtschaft, sondern auch die alten Portefeuilles für den Ausbau von Baumwolle, das SOWCHOSEN-Ministerium (das heisst Ministerium für staatlichen Landwirtschaftsgüter) Forstwirtschaftsministerium sowie Ministerium für landwirtschaftliches Beschaffungswesen umfasst. War früher der erste Sekretär des Parteikomitees in Tschita, wurde auf Empfehlung Mikojaans durch Malenkow zum Leiter der Abteilung für Landwirtschaft im Zentralkomitee und später zum Minister berufen. Eine wichtige Persönlichkeit, da durch ihn Malenkow einen direkten Einfluss auf den ganzen Apparat der sowjetischen Bürokratie innerhalb der kollektivisierten Landwirtschaft ausübt.

MAXIM S. SABUROV, der Kreml-Mathematiker, Chef aller wirtschaftlichen Pläne und Supervisor über die ganze Wirtschaft, kennt nur sich, seinen Ehrgeiz und sein Emporkommen. Äusserlich ein Herr feiner Manieren, bis auf gelegentliche Rückfälle in den Unteroffiziersstolz. Er sieht aus wie ein Heiratsschwindler, den ich einmal in Wien gekannt habe, in Moskau wegen seiner sexuellen Affären sehr bekannt. Wie alle Erotomane, liebt er gar nicht einmal ein bestimmtes Weib, sondern nur die ewig neuen Gaukelbilder seiner regen, mitunter ins Grenzlose gehenden Einbildungskraft. Er hat zwei Seelen, die eine des nüchternen Mathematikers, die zweite des leidenschaftlichen Schürzenjägers. Er besitzt keinen Willen, sein Wille ist nur der Diener eines Verlangens nach Macht und Weibern.

Georgij Maximilianowitsch MALENKOW, der CHIEF, dessen "frohes" Gesicht an die berühmten Hinduwitwen "sutti", die sich mit der Leiche des Gatten verbrennen liessen, erinnert, ist etwas pferdig, mit einem fetten Körper eines olympischen Hammerwerfers, mit Doppelkinn, runden und bleichen Antlitzes, mit anfangender Wampe, muskulösen Brustkasten und dicken Hintern. Seine misstrauischen Augen schauen in die Welt mit einem sezierenden Chirurgenblick. Wenn er in Eile ist, was ziemlich selten vorkommt, fällt ihm ein Schopf der Haare ins Gesicht, die er dann mit etwas nervöser Bewegung zurückstreicht. Seine Macht von Thüringen bis zum Sachalin ist nicht zu bestreiten, ebenso wie sein Sarkasmus, ätzend wie ein Schleifrad. Von seiner ersten Frau, einer Sekretärin Molotows, mit der er zwei Kinder hatte, seit 1940 geschieden, jetzt mit Helena Chrustschew verheiratet, einer früheren und auch etwas dicklichen Schauspielerin, die jetzt ab und zu als Beraterin der Moskauer Universität funktioniert.

Er hat zwei Leidenschaften : Die Jagd und seine Sammlung verschiedener Jagswaffen, von alten Gewehren aus dem XV. Jahrhundert bis zu neuem Metall und Holland-Holland-Büchsen. Vergessen auch gutes Essen, schwere Weine und Zigaretten mit Filter, mit dicken, formlosen Händen, in denen eine unvorstellbare Macht - ein "Ius vitae necisque" über Millionen Menschen konzentriert ist. Als Redner besitzt er eine aussergewöhnliche Gabe, seine Stimme ist reich an Modulation und Tönungen. ausserdem hat er einen ausgedehnten Wortschatz und geschulte Gabe der Podiumredner. Er spricht wie ein Jesuit und ist schlau wie ein Kardinal.

P. M.

född 26.6.1918

adress Uvos 14

baksidan av huset nr 9 från Uvos sett rött tegelhus.

Västhandeln

Prag XVIII POD HRA DBAMI

Villa MARS ALA KONJEVA

har direkt telefonförbindelse med KIMIJKIN

1951 hette representanten i Villa KONJEVA SATJAS.

Flygplansproduktionen

ILJUSIN	12	-	DC-4
ILJUSIN	18	-	Keinen Vergleich im Westen
ILJUSIN	24	-	(erinnert an DC-6)
ILJUSIN	28	-	Turboprop Canberra-class
ILJUSIN	36	-	6 Motorturbo - Moskva Washing- ton aller-retour non stop

	<u>USSR</u>	<u>CSR</u>	
MIG 15	370	110	Komplett Letov
MIG 16	60	12	nur Motore Avia Letňany (hinter Vyso- cany) ab 1.10.53 + 15 %

BISS

?

?

Popper

adress Prag XIX (Winterova trida zikumnde Wintre?)

V.

spionage

II.

kontraspionage

} REICIN

=====

P. M.

MARCEL ROHAN vanligen kallad "Mak" bland vänner

född 26.6.1918

adress Uvos 14 eller

baksidan av huset-nr 9. Från Uvos sett rött tegelhus.

9
14
Uvos
Besken

~~Väst-~~ Satellit
~~Västhandeln~~

Prag XVIII POD HRA-DBAMI HRADBAMI (ett ord.!))

Villa MARS-ALA KONJEVA

har direkt telefonförbindelse med KIMIJKIN i Moskva.

1951 hette representanten i Villa KONJEVA SATJAS. (SATJASCH)

KUNGL. SVENSKA BESKICKNINGEN

insänder två rese-
räkningar

Wien den 2 mars 1954.

19

HP 1.

3 bil.

Strängt förtroligt och Personligt. ^{Bil.}

INK. D. N:o II/33.

AVD.

GR.

MÅL.

P

23

Lorentzon

Herr Utrikesråd,

./.

Härmed får jag insända två av mig upprättade reseräkningar över en till österrikiska gränsen samt en till Prag företagen resa. Handbrev från Belfrage den 28 november 1953 jämte bilagor samt från mig den 5 februari 1954 åberopas.

Gunnar Lorentzon

Utrikesrådet G. J a r r i n g,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

EXP. 2
3 Bn

KUNGL. SVENSKA

BESKICKNINGEN
insändes reseräkningar för
legationsskreterare Gunnar
Lorentzon.

Wien den 2 mars 1954.

19

Hr. 31.

N:o

2 bil.

BIL.

P 23.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

23

MÅL.

Lorentzon

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända två reseräkningar,
avseende tvenne av mig, jämlikt bemyndigande i särskild
ordning företagna tjänsteresor med egen automobil.

Gunnar Lorentzon

27
3-Pa

R e s e r ä k n i n g

Lönegrad: Ce 25.

Resans ändamål: att på uppdrag av beskickningschefen verkställa vissa undersökningar i samband med i särskild ordning av UD erhållet uppdrag.

Restider:

1953 november 22	avresa Wien.....	kl. 10.00
" "	ankomst österrikiska	
	gränsen	" 14.00
" "	avresa österrikiska	
	gränsen över Horn-Krems-	
	St. Pölten	" 16.00
" "	ankomst Wien	" 21.00

Resekostnader:

svenska kronor:

Resan företagen med egen automobil:
350 km à 0:40 kr per km

140:--

Traktamentsersättning:

1953 november 22: 1 dagtraktamente

35:--

Mig tillgodo

175:--

Jag får anhålla, att den ersättning, som må tillerkännas mig enligt denna reseräkning, insättes på min checkräkning med AB Skandinaviska Banken, Huvudkontoret, Stockholm.

Wien den 2 mars 1954.

(Gunnar Lorentzon)

R e s e r ä k n i n g

Lönegrad: Ce 25.

Resans ändamål: att på uppdrag av beskickningschefen verkställa vissa undersökningar i samband med i särskild ordning av UD *dupe* erhållet uppdrag, samtidigt som kurirpost till och från Prag medfördes.

Restider:

1954 januari 27	<i>mars 30</i> avresa Wien (över Iglau-..... kl. 10.00	09.00
" "	<i>med bsl</i> ankomst Prag (Tabor) " 17.00	16.00
" april 1	avresa Prag (över Tabor-..... " 11.00	13.00
" "	Iglau) " 19.00	20.00

Resekostnader:

svenska kronor:

Resan företagen med egen automobil:

700 km à 0:40 kr per km

280:--

Hotellkostnader:

240:--

1953 januari 27-28

1 natt à kcs 70:80) erlagt av beskickningen i Prag

Traktamentsersättning:

1953 januari 27-28

2 dagtraktamenten à kr. 30:--

90

60:--

330

Mig tillgodo

340:--

Jag får anhålla, att den ersättning, som må tillerkännas mig enligt denna reseräkning, insättes på min checkräkning med AB Skandinaviska Banken, Huvudkontoret, Stockholm.

14 april
Wien den 2 mars 1954.

(Gunnar Lorentzon)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

Stockholm den 9 mars 1954.

1 bil.

Personligt och strängt förtroligt.

*Bevarat med gläcksor
och vid personligt samtal skickat*

2

Herr Legationssekreterare,

./.

Härmed ber jag att få översända avskrift av den redogörelse som Rohan överlämnat till kommissarie Danielsson efter sin ankomst till Stockholm. Jag vore tacksam för meddelande, om däri lämnade uppgifter äro riktiga.

Gunnar Jarring

(Gunnar Jarring)

Herr Legationssekreterare Lorentzon,

W i e n .

1658

After I arrived to Vienna Wednesday, February 17, in the evening, I was met by Mr. Lorentzon on the airport and we discussed immediately the situation. We made plans how I have to go to Hainburg (with a hired car) etc.

I went to Hainburg first time Friday night, Febr. 19., but despite waiting the whole night there I made a trip in vain - the weather and melting ice were so bad that there was no possibility for a ship to come.

According to instructions and talks with Mr. L. I went to see Mr. and Mrs. Schönauer in Hainburg in the early morning, where Ivan usually stays, and heard there that they were waiting for him too.

After new long talk with Mr. L. I went to Hainburg once more on the second day, Monday, February 22. This time I met Ivan, who had been already waiting in the Inn "Zum Fasan". He explained the messages as follows:

- 1.) It was a mistake from our part that we took his words "... meeting beim KREUZ ..." as meeting on the cross-road, KREUZ means the place between Hainburg and Berg, where they had been waiting, i.e. Milôš and Ivo, to meet us.
- 2.) Jakesch was ill and taken to prison hospital. He is now OK, he caught a cold and hard influenza with fever and the doctor (it must be a very "good" doctor I think) was persuaded that Jakesch has pneumonia.
- 3.) In the same time Milôš was with some people of his in Plzeň and got the idea to go in touch with Ing. Cyrik Baumruk, my former school-mate, who is living there. Baumruk was a little suspicious because of their visit and asked them to bring from me a short line. He is a clever chap and he asked to sign my line not by my name but with the name of the basketball coach of the old team he and me played. Thus he could be sure that it's OK.

I understood that Baumruk is important in the calculation of our boys in Plzeň because of his hidden vila in the suburb. I gave to Ivan immediately a note for Baumruk as desired. Further I collected plenty of military and political news from Ivan and departed to Vienna after we made an arrangement that he will let us phone through Mr. Schönauer when he'll be back next time to meet us.

After a couple of days of awful weather, snow storms etc. and dull waiting we got a phone from Schönauer that Ivan will come back on Friday Febr. 26. He didn't.

The meeting for Monday March 1st was cancelled once more, but he appeared Tuesday night. March 2nd, with all news and instructions from Prague.

- 1.) Jakesch will be released from hospital this week and go to canalisation work as before.
- 2.) Baumruk got my note and is ready to hide Jakesch there for some days in cellar.
- 3.) Miloš and his "Melody-Boys" will go to Plzeň to see the situation immediately after they'll get a line from Baumruk that the canalisation workers are on the place as before.
- 4.) Mr. Lorentzon can get in touch under the name Johann Lorentz, German business-man and a friend of mine, with Ivan through letters addressed: Kennwort Martha, Postlagernd Hainburg an der Donau,
- 5.) Mr. Lorentzon can meet Ivan after previous cable or letter in the inn "zum Fasan" in Hainburg. All details of this meeting were fixed, i.e. that he will leave the car before the town, walk, etc. etc.

After this was arranged I considered my mission as fulfilled and took the plane from Vienna back to Stockholm on Thursday. After an incident in Copenhagen there was no further plane to Stockholm, thus I went on the ferry to Malmö and according to an old talk with Mr. Danielsson I came through all controls without any difficulties, nobody looked on me and nobody stamped my passport.

The passport I gave back to the gentleman who came to see me Saturday March 7 in Hotell Dacker.

R e s u m e d: After Mr. Lorentzon has the contact in Hainburg himself, there will be no further mistakes in writing etc.

If this weather in Central-Europe continues, I don't think it is possible to do anything now. Who was not there will not believe how it is.

The underground in Prague seems to me in better spirits and more effective than in December, this probably because of plenty of success they had in past months.

In case that there are any questions or details about this report which are not perfectly clear I beg you to tell me and I can give all details desired.

Stockhol, March 7, 1954.

Undert. Rohan

Remark: Expenses of your account for my trip were very low, because I managed to get some money of my own after I saw that I must stay in Vienna longer than 5 days (as I intended).

Mr. Lorentzon payed a part of the bills for hiring car and taxis and beer we drunk together (about 4.000.- austrian Schillings totally). The all other bills etc. I payed myself.

SVENSKA DAGBLADET

STOCKHOLM

TELEGR. ADR.: SVENSKA
TELEFONER: 22 50 00

Stockholm den 10 mars 1954
IA/Lo

HUVUDREDAKTÖREN

Envoyén Sven Allard,
Kgl. Svenska Beskickningen,
W i e n IX.
Liechtensteinstrasse 51.

Broder Sven,

För första gången adresserar jag mig i dag till Dig i Din egenskap av svenskt sändebud i Wien, och det är naturligt att jag då först vill framföra till Dig en hjärtlig lyckönskan. Efter Dina besvärliga år i satellitstaterna bör det kännas som en lättnad att komma till ett åtminstone relativt fritt land. Wien kommer ju också inom den närmaste tiden att erbjuda ett alldeles särskilt stort politiskt intresse. Jag hoppas det inte skall dröja länge förrän jag får tillfälle att komma ner ett slag; möjligen blir det till hösten, allra senast i början på nästa år. Jag skulle gärna vilja vänta till Wienoperans ombyggnad fullbordats. Jag är numera ordförande i svenska operastyrelsen och har stort intresse av att se vad man kunnat åstadkomma i ombyggnadsväg i Wien. Men framför allt har jag ju tidningens intressen av förbindelserna och nyhetstjänsten där nere.

Det är också i detta ärende, som jag nu skriver till Dig. Som jag en gång nämnde ha vi under några år som vår korrespondent i Wien haft dr I. Birnbaum, om vars verksamhet i Polen och annorstädes Du torde ha kännedom. Han har nu nyligen blivit utrikesredaktör i Süddeutsche Zeitung i München och är inte längre bosatt i Wien. Dock reser han minst en gång i kvartalet över till Wien för vår räkning och skickar oss allt emellanåt artiklar, politiska och andra, om Österrike och om förhållandena bakom järnridån, som han haft till

uppgift att bevaka från sin utsiktspunkt i Wien. Naturligtvis är dock detta en otillfredsställande anordning, och Wiens betydelse som nyhetskälla blir allt större. Därför måste vi så småningom söka finna någon mera effektiv nyhetsförbindelse med Wien.

Du hade i förra veckan besök av dr Marcel Rohan. Jag vet inte hur mycket Du känner om hans föregående. De uppgifter han lämnat mig vid upprepade besök under senaste månaderna ha så långt jag kunnat kontrollera varit riktiga. Vi ha nu en artikelserie av honom under publicering. Den handlar dels om hans år i Ryssland och dels om hans upplevelser vid hemkomsten till Tjeckoslovakien. Det senare avsnittet kommer att inflyta under loppet av de närmaste veckorna. Jag har låtit Birnbaum, som väl känner till även Tjeckoslovakien, läsa dem och han finner artikelserien vara intressant och uppgifterna trovärdiga. Nu har dr Rohan erbjudit sig att bli korrespondent i Wien, och han gör gällande att han diskuterat denna sak med Dig och att han kommit till mig på Din uppmaning. Hans erbjudande är att fr.o.m. 1 maj från Wien sköta nyhetsbevakningen för oss, sända oss varje vecka eller åtminstone flera gånger i månaden nyhetsartiklar av politiskt och annat innehåll och över huvud taget tjänstgöra som vår kontaktman med speciell uppgift att följa händelserna bakom järnridån. Han påstår att han har speciellt goda kontakter dels till tjeckoslovakiska underjordiska rörelsen, dels till bl.a. Bulgarien, och att han därför är i stånd att då och då lämna "exklusiva nyheter" av särskilt stort intresse. Jag ställer mig skeptisk, och jag har funnit att hans fantasi många gånger är större än hans exakthet. Han är ju heller inte någon yrkesjournalist och har svårt att bedöma vad som för en tidning kan ha nyhetsvärde. Men å andra sidan sitter han utan tvivel inne med en hel del kunskaper och förbindelser, som kunna vara värdefulla. Till sist kommer det ju helt an på mannens personliga kvalifikationer. Då han åberopat Dig tar jag mig därför friheten att be att få höra Din mening om Rohan och också gärna Ditt råd om vi böra ta fasta på hans erbjudande att bli korrespondent. Utom Dig har han åberopat Din beskickningssekreterare Lorentzon.

DEN 10.3.1954

Inom svenska UD har man haft åtskilliga kontakter med Rohan och vad som hittills framkommit tycks bekräfta trovärdigheten i hans uppgifter. Olof Rydbeck har i dag lovat mig att ytterligare undersöka vissa uppgifter.

Jag vill således be att få höra snarast möjligt Din åsikt om Rohan och de upplysningar, som Du kan lämna om honom och hans antecedentia. Han lämnade mig i dag en artikel "März in den Satellitstaaten", och uppgav att Du läst den och rekommenderat att den överlämnas till mig. Är detta riktigt?

Jag hoppas att det inte dröjer länge förrän vi få ses här i Stockholm. Du kommer väl alltid hem på något rutinbesök under våren. Själv är jag antagligen i London och Paris under april. Kunde jag på förhand få veta när Du väntas i Stockholm, vill jag gärna söka ordna så att vi få ett ordentligt sammanträffande.

Vill Du framföra min vördnad till Din fru.

Med bästa hälsningar,

Din tillgivne



KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 27 mars 1954.		19
Strängt förtroligt och personligt.		
N:o	BIL.	
1 bil.		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

./.

För Din personliga och strängt förtroliga kännedom
ber jag härmed få närsluta avskrift av ett brev, som jag
med dagens kurir avsänt till Ivar Anderson i Svenska Dag-
bladet.

(Sven Allard)

Utrikesrådet Gunnar Jarring,
Utrikesdepartementet.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 27 mars 1954. 19

N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Käre Ivar,

Jag ber att på det hjärtligaste få tacka för Ditt brev samt Dina vänliga lyckönskningar. Det gläder mig mycket att hava kommit till Wien, som icke blott är en trivsam stad utan även en ur politisk synpunkt intressant plats. Jag hoppas att Du snart besöker mig här. Du är alltid hjärtligt välkommen på denna beskickning.

Såvitt jag nu kan bedöma kommer jag att resa till Sverige omkring den 9 maj och stannar cirka 14 dagar. Större delen av tiden torde jag komma att tillbringa på min egendom i Tjällmo men kommer sannolikt till Stockholm en eller möjligen två gånger på två eller tre dagar. Jag skall i god tid underrätta Dig om min avresa härifrån och hoppas livligt, att vi få tillfälle till ett ingående samtal.

Vad den person beträffar, som publicerat artiklar under pseudonymen Novak, är det riktigt, att jag träffat honom några gånger och därvid haft flera långvariga samtal med honom. Jag har i den mån så varit möjligt sökt kontrollera hans uppgifter, vilket dock givetvis ej alltid varit möjligt. Mitt allmänna intryck är, att han lämnar riktiga uppgifter i frågor, som falla inom hans tidigare verksamhetsområden. Däremot skulle jag tro, att han på andra områden ofta fantiserar eller gör fria tillägg i syfte att giva sin framställning en mera sensationell utsmyckning. Novak förefaller mig dessutom ofta - sannolikt ofrivilligt - röra ihop saker. Såsom exempel härpå vill jag anföra, att de uttalanden som han att döma av Ditt brev tillskrivit mig i stället gjorts av Lorentzon. I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag aldrig uppmanat honom att uppsöka Dig i syfte erhålla anställning i Svenska Dagbladet. Jag har blott bemyndigat Lorentzon att vid tillfälle

Huvudredaktören för Svenska Dagbladet

Fil. Dr Ivar Anderson,

S t o c k h o l m .

mera i förbigående omnämna, att jag sedan årtionden tillbaka är god vän med Dig.

Novak har vidare för genomläsning lämnat mig en av de artiklar, som han sedermera publicerat i Svenska Dagbladet. Denna innehöll huvudsakligen en redogörelse för hans häktning och senare flykt från Tjeckoslovakien. Då jag efter genomläsningen av denna artikel icke skulle träffa honom mera, bad jag Lorentzon framföra, att han enligt min mening borde utesluta de avsnitt i artikeln, däri han berättar att flykten ägt rum först i en möbelvagn och därefter med båt på Donau. Jag bad Lorentzon understryka, att därest dylika uppgifter publiceras liknande flyktförsök för andra personer omöjliggöras eller försvåras. Han synes emellertid icke hava tagit någon hänsyn till dessa påpekanden från min sida.

Såvitt jag kan bedöma äro emellertid artiklarna rent journalistiskt sett lyckade och avfattade i en medryckande stil.

Jag anser mig därför kunna föreslå, att Du anställer honom tills vidare på prov med ett kortare kontrakt exempelvis för ett år eller sex månader. Däremot vill jag bestämt avråda från att Novak placeras i Wien, då han så länge den ryska polisen behärskar en del av staden enligt min mening löper alltför stora risker, om han härifrån bedriver journalistisk verksamhet.

(Sven Allard)

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 10 mars 1954.		19
N:o	3 bil.	BIL.
Strängt förtroligt och personligt		
AVD.	GR.	MÅL.

Herr Utrikesråd,

Härmed ber jag få meddela, att jag till Hellman under dennes senaste vistelse här utbetalat österrikiska schilling 4.000. Beloppet har beräknats på följande sätt:

	12 dagtraktamenten à 40:- kr. = 480:- kr. =	2.400	ö.sch.
	Hotellrum för 12 nätter à 70 schilling =	840	" "
./.	Förhyrning av automobil enl. bif. kvitton =	835:70	"
	summa	4.075:70	"

./.

vilket belopp avrundats till 4.000. Debetbesked nr 96
å schilling 4.000 bifogas.

(Gunnar Lorentzon)

Utrikesrådet G. Jarring,
Utrikesdepartementet.

Debetbesked BK

Nr 96

UTRIKESFÖRVALTNINGEN

Den 3.3.54

Ver. nr. 531

Belopp i utländsk valuta

S.sch. 4.000:--

Utlandsmyndighetens diarietföring

Diarienummer

Dossierbeteckning

Referens

hbr. Lorentzon-Jarring 10.3.54

Text

Utgifter för Adolf Martin Hellmann.

Verifikationer nr:ris 529 och 530 bifogas.

Utlandsmyndighetens bokföring:

Debet: Utrikesdepartementet

(Gunnar Lorentzon)

Från

Beskickningen i W i e n .

Exp. den

13/3. 54.

4 behålles av
utlands-
myndigheten

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

—
env. Allards kurirresa
till Prag 27-28 mars 1954.

Wien den 19 mars 1954.

19

Personligt och strängt förtroligt.

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Broder,

I anslutning till mitt bläckbrev från Budapest
angående den planerade kurirresan till Prag vore jag tack-
sam, om Du kunde tillställa mig en promemoria med frågor,
lämpliga att ställa till vår kontaktman, dels rörande H:s
personliga data, dels om sådana upplysningar, som H. lämnat
och som förefalla tvivelaktiga. Jag har själv en del frågor,
som jag kommer att låta framställa men för att vinna så full-
ständig kontroll som möjligt vore det önskvärt att erhålla
del av de eventuella frågor, som Du har att ställa. Då kurir-
resan sannolikt kommer att företagas vid veckoskiftet 27-28
innevarande månad, skulle jag gärna vilja erfara Dina syn-
punkter med kuriren den 26.

(Sven Allard)

Utrikesrådet G. Jarring,
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

—
Politiska avdelningen

—
Avdelningschefen
—

Stockholm den 26 mars 1954.

Personligt och strängt förtroligt.

Broder,

Till svar på Ditt handbrev den 19 mars 1954 vill jag meddela Dig, att det huvudsakligen är två frågor som intresserar oss ifråga om H.

Av alla de upplysningar vi hittills fått synes ingenting tyda härpå, men man kan ju icke helt frigöra sig från misstanken att något sådant arrangemang kan ha träffats.

Jag har idag tillsammans med Danielsson och Lorentzon gått igenom fallet H och Lorentzon kan muntligen lämna Dig en redogörelse för vad som därvid förekommit. För övrigt är jag övertygad om att Du och Din hustru på allra bästa sätt kommer att fundera ut vad som kan göras för att kontrollera H:s uppgifter.

Gunnar Jarring
(Gunnar Jarring)

Envoyén A l l a r d ,

W i e n .

- - - - -

Chiffon . Yuan Bridges
Ringside } Kalk
Lentils }

Tolongpawana

Ling banners

Kanzel hotel

Pay respects / Make
ring

Kalton Fongpeng

Butter Pours and Silver Corn

Raboy / Hellmuth

Hälskett.

PM - Brunner

Rorboz

Jellinek - Kontroll av Wien-katlan

Valkovs beständare . bis 1948 Prag XII

~~Valkov~~ WAHLÖKA - white Prague
Jachimo, Jachimo (hans flykt till)
Famle (Petricek) bis 1948

Förel 26-6-1912

1. Kan det konstateras, att han verkligen kom tillbaka från Ryssland i mars eller april 1953?

2. Kan det konstateras, att han kort tid efter sin ankomst till Prag blivit arresterad och därefter tillbragt någon tid i Bartholomejska-, Prankrác-, Jachimov-, och Karlovo Náměstí-fängelserna?

Sedan är det ju en fråga som i hög grad sysselsatt våra tankar: är det tänkbart att H. under sin fängelsevistelse har "indoktrinerats" och med avsikt sänts ur landet, d.v.s. helt enkelt att hans flykt har arrangerats?

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 1 april 1954.

19

Personligt och Strängt förtroligt.

N:o		BIL.
HP 1:		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
HP	1	

Broder,

Då jag under senare delen av februari sammanträffade med H-n, lämnade mig denne bland annat några uppgifter angående produktionen av Mig-plan i Sovjetunionen och Tjeckoslovakien.

Sålunda skulle tillverkningen av Mig 15 i förstnämnda land uppgå till 370 per månad samt i det sistnämnda till 110 per månad. Vidare gjorde han gällande, att i båda länderna en variant av Mig 15 skulle framställas, vilken i Sovjetunionen gick under benämningen Mig 16. Slutligen skulle förberedelserna för upptagandet av en serieproduktion av ett nattjaktplan, benämnd "Biss" vara långt framskridna i såväl Sovjetunionen som Tjeckoslovakien. Min sagesman sade sig dock ej veta, huruvida produktionen av sistnämnda tagit sin början eller icke. Detta skulle egentligen vara ett Mig-plan, utrustat med radar och andra anordningar, som möjliggjorde dess användning nattetid.

Som Du vet, har jag ansett H-ns uppgifter vara av varierande värde. I flera hänseenden äro de otvivelaktigt frukten av hans egen fantasi. Jag har flera exempel härför från de samtal jag haft med honom i Wien, men det skulle

Utrikesrådet G. J a r r i n g,

Kungl. Utrikesdepartementet,

S t o c k h o l m.

föra för långt att i detta brev ingå härpå.

Med anledning härav var jag emellertid angelägen att kontrollera de uppgifter, som H-n lämnat angående produktionen av Mig-plan.

Då jag därför vid min återkomst till Prag, träffade därvarande brittiske militärattaché, med vilken jag tidigare utbytt informationer angående flygplansproduktionen i Tjeckoslovakien, omnämnde jag, givetvis utan att antyda källan, att jag erhållit uppgifter, som jag med hans bistånd önskade kontrollera i syfte att få en allmän uppfattning om min sagesmans tillförlitlighet. Det skulle därför vara av värde för mig - framhöll jag - att erfara, vilka uppgifter, som den centrala militära underrättelsetjänsten i London förfogade över i motsvarande hänseenden. För Din information vill jag tillfoga, att jag räknade med att, även om H-ns uppgifter voro fullständigt gripna ur ^{luften} lufte, jag på detta sätt i varje fall skulle kunna förskaffa mig de informationer om flygplansproduktion, som briterarna sitta inne med. Detta bör i och för sig vara av stort intresse för oss.

Min brittiske interlokutör lovade inhämta dessa data och föreslog, att han personligen skulle överbringa dem till mig, så snart han hade möjlighet att avlägga ett besök i Wien.

Han uppsökte mig i dag och meddelade därvid följande.

Enligt de uppgifter, varöver London förfogade, uppgår produktionen av jaktplan av typ Mig 15 i Sovjetunionen till minst 370 per månad, möjligen något därutöver. Man ansåg emellertid den av mig angivna siffran vara så plausibel, att man vore beredd att acceptera denna som den sannolikt riktiga. Motsvarande produktion i Tjeckoslovakien hade i London uppskattats till 90 per månad. Man betecknade emellertid siffran 110 såsom mycket sannolik, varför man vore beredd att även godtaga denna.

Ehuru man icke hade några säkra uppgifter därom, ansåg London vidare för möjligt, att en variant av Mig 15 tillverkades i såväl Sovjetunionen som Tjeckoslovakien. Man betvivlade emellertid, att denna erhållit beteckningen Mig 16, enär alla hittills kända ryska jaktplanstyper försetts med ojämna nummer, under det att bombplanstyperna hade jämna sådana. Förekomsten av ett jaktplan med beteckningen Mig 16 hade tidigare endast vid ett tillfälle inrapporterats till London. Detta hade skett den 16 eller 17 februari innevarande år, då en tjeckisk pilot, som

flytt till Västtyskland, i en radioutsändning gjort gällande, att jaktplan av typ Mig 16 användes av det tjeckiska flygvapnet.

Då det är föga troligt, att Sovjetunionen plötsligt övergått från udda till jämna nummer för beteckningen av där tillverkade jaktplanstyper, synes det mig ligga nära till hands att antaga, att H-n åhört den tjeckiske pilotens radioutsändning och genom denna inhämtat de uppgifter angående Mig 16, som han sedemera den 20 februari delgav mig.

Vad slutligen "Biss" beträffar, uppgav London, att man där aldrig hört talas om denna typ. Då H-n emellertid endast gjort gällande, att förberedelser för en serieproduktion skulle pågå, finnes ju en möjlighet, att hans uppgifter i sistnämnda avseende kunna vara riktiga, ehuru det kanske är lika troligt, att han fantiserat på fri hand.

PS 9/4 Jag vill i detta sammanhang framhålla, att ju längre jag funderar över H-ns uppgifter angående Comeconkonferensen, dess mera övertygad blir jag, att dessa sakna grund och uppfunnits av honom i syfte att övertyga oss om sitt värde som informationskälla.

Sven Allard •

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 3 april 1954.

19

~~Strängt förtroligt och Personligt.~~

N:o HP 1.		BIL.
--------------	--	------

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Broder,

Da jag utgår ifrån, att Du är i behov av ett fotografi av H. för att verkställa kontroll av hans uppgifter, får jag härmed översända ett foto, som Lorentzon tagit vid ett tillfälle i Wien och som vi använt vid våra olika konfrontationer, som berörts i meddelande i särskild ordning . Vi skola försöka att skicka en extra kurer på tisdag med en utförligare promemoria om vad som förevarit i detta ärende.

Sven Allard

Utrikesrådet G. J a r r i n g,
Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

1660

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 3 april 1954.

*Resmärke
och Slussförlä*

Käre Ivar,

Under återopande av mitt brev den 27 mars 1954 vill jag ej underlåta att meddela Dig, att jag under de senaste dagarna erhållit nya informationer angående Novak, som göra, att jag måste avråda Dig från att anställa honom på Din tidning med längre eller kortare anställningskontrakt. Mitt tidigare förslag, att Du skulle till en början taga honom på prov under sex månader eller möjligen ett år, anser jag mig därför i Mitt eget intresse böra återtaga.

Alfred

Dr. Ivar A n d e r s s o n,
Svenska Dagbladet,
Stockholm.

M a r t h a postlagernd
HAINBURG a.d. Donau

3/4 54
2

moechte dich sofort treffen drahtet umgehend
wenn moeglich

Johann Lorentz

Warum keine Antwort

bitet samme adress 11/4 1954

2

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Wien den 5 april 1954. 19

~~Strängt förtroligt och personligt.~~

N:o

1 bil. (i 2 ex.)^{BIL.}

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Broder,

:/.

Härmed ber jag få insända en av legationssekreterare Lorentzon utarbetad utförlig promemoria över min frus och hans expedition till Prag den 30 mars - 1 april 1954. Av promemorian ifråga finner Du av vilka skäl jag fortfarande anser, att tjänstemännen vid Pragbeskickningen böra hållas utanför detta ärende, även om detsamma nu ej längre torde behöva hållas lika hemligt som tidigare.

Sven Allard

Utrikesrådet G. J a r r i n g,
Kungl. Utrikesdepartementet,

S t o c k h o l m.

Strängt förtroligt.

P.M.

Fru Allard uppsökte fru Valova i dennas våning i beskickningshuset i Prag den 30 mars 1954 på kvällen i första hand för att erhålla svar på de frågor rörande H-n, som ställts vid ett tidigare tillfälle. Härvid tillfogades vissa ytterligare detaljer om den uppiktade kärleksaffär, som fru Allard angivit som förevändning för sin önskan att erhålla närmare uppgifter om H-ns föregående verksamhet. Fru Valova visade ett rörande intresse för den fingerade flickans öde och sedan ett fotografi av denna företetts, var fru Valova beredd att göra allt för att utreda herr H-ns tidigare förhåanden. Sedan fru Valova satt sig i förbindelse med Mrazek, överenskoms, att denne skulle komma till fru Valovas våning påföljande dag kl. 10.

Fru Allard och jag hade tidigare överenskommit, att jag vid detta tillfälle skulle presenteras som sonen till flickans faders advokat. Till denna historia fogades ytterligare en hel del plausibla detaljer, ägnade att ytterligare intressera våra "medagerande" för saken.

Anledningen till att denna ganska vidlyftiga historia måste tillgripas var främst den, att därest fru Valova eller Mrazek vid något tillfälle senare skulle underkastas pressande förhör av tjeckiska vederbörande de icke skulle ha något annat att berättat än en ganska trivial kärleksaffär.

cut
Denna kärlekshistoria har emellertid nu blivit så pass invecklad, att knappast någon annan än fru Allard eller jag utan en längre "skolning" skulle kunna övertaga en eventuell ytterligare kontakt med fru Valova eller Mrazek i detta ärende. Det var av denna anledning som envoyén Allard i särskild ordning avrådde från att någon medlem av Pragbeskickningen skulle inkopplas i detta ärende även om sekretessgraden icke längre synes behöva vara så hög. Fru Allard skulle dessutom kunna komma i en obehaglig ställning gentemot fru Valova, därest någon i överdrivet nit eller av annan anledning

skulle råka röja, att kärlekshistorien är en fiktion.

Den 31 mars 1954 klockan 10.00 infann sig M. i fru Valovas våning i beskickningshuset. Sedan fru Allard konstaterat, att M. var identisk med en av männen på ett av de fotografier, som H-n lämnat till mig för att användas i och för identifiering vid avtagsvägen till Smilkov, tillkallades jag. Det bör i detta sammanhang omnämnas, att den person klädd i smoking och försedd med glasögon på här närslutna fotografi nr 1 som av H-n utpekats vara M. ingalunda var denne. M. var i själva verket brudgummen på ävenledes närslutna fotografi nr 2. Den uniformerade mannen på fotografi nr 1 heter Jarda Pelikan, under det att M. icke kunde erinra sig namnet på den smokingklädde. Såvitt M. hade sig bekant, hette han i varje fall icke Milos.

Som första åtgärd visade jag M. ett fotografi av H-n, som jag tagit vid ett tillfälle i Wien, f.ö. ett foto liknande det, som insändes med handbrev Allard-Jarring den 3 april 1954. M:s reaktion var minst sagt dramatisk. Han rusade upp från sin stol och nästan ropade: "Das ist Jaromir Balcar", samtidigt som han med en nedlåtande gest slängde fotot på bordet.

Därefter blev jag lämnad ensam med M. och fortsatte med fiktionen om kärlekssagan. Trots att M. förstod och talade tyska någorlunda bra, hade han många gånger svårt att göra sig förstådd och att förstå mig, men efter omskrivningar och ibland med hjälp av ett par engelska glossor, lyckades vi klara ut begreppen. Vid minsta språkliga svårighet togo vi god tid på oss för att söka undvika missförstånd. Kärlekshistorien hade tydligen utan vidare accepterats även av M. och det var ingen som helst svårighet att fortsätta på denna linje.

Om sig själv uppgav M., att han hette Mirko Mrazek, adress Hradešinska 6, Prag 12, född den 14 april 1924 i Prag. M. är gift och är fader till två barn i åldern 5 och 1½ år. M:s fader var tjeckisk militärattaché i Moskva 1945-48 och avtjänar f.n. livstidsstraff i fästningen Leopoldov. Tidigare har han även suttit i Bory, vilket i förbigående sagt kan tänkas vara anledningen till att H-n valt just detta fängelse som vistelseort för den föregivne Karl. M. kunde f.ö. även meddela, att några politiska fångar sedan 1951 icke längre sitta i Bory, ett förhållande, som H-n sålunda knappast kunde känna till, då han redan tidigare lämnat Tjeckoslovakien. M. själv är utbildad kemisk ingenjör och får sedan fadern fängslades endast tjänstgöra som lastbilschaufför i ett kommunalt företag. Jag undvek att närmare utfråga M. om hans egna och om hans släktingars levnadsöden, dels för att detta ämne av

av naturliga skäl berörde honom illa, dels för att sådana upplysningar syntes föga relevanta för att utröna detaljer om kärlekshistorien. Anledningen till att M. kunde uppsöka fru Valova under dagen var, att han var sjukskriven på grund av en arm- och revbensskada, som han ådragit sig vid skidåkning.

Om Balcar uppgav M. följande:

Hans fullständiga namn är Jaromir Alexander Balcar.

Fadern: dr. jur. Josef Balcar, Prag II, Nábře, Bedr, Engelse 54. Numera pensionerad och tidigare president i "Obergerichtshof" i Brünn eller Prag. Uppgifterna om sistnämnda hänseende voro något svävande.

Modern: född Baronin ? Rohan ("soll angeblich eine Baronin Rohan geboren sein").

Båda föräldrarna leva fortfarande och äro allmänt kända som "sehr anständige Leute". M. erbjöd mig att ordna kontakt mellan Balcars föräldrar och mig, vilket emellertid tacksamt avböjdes, under motiveringen, att det knappast kunde vara så angående föräldrarna att träffa den person, som hade att "utreda" deras sons tidigare förehavanden. Jag uppmanade däremot M. att aldrig för Balcars föräldrar nämna något om mitt besök och ärende, då detta endast kunde leda till onödiga komplikationer. Detta lovade han samtidigt som han omnämnde, att han icke träffat Balcars föräldrar "på årtal".

H-n, som är enda barnet, har enligt M., sedan barndomen burit glasögon. Han har alltid berett sina föräldrar bekymmer av det ena eller andra slaget.

M. uppgav vidare, att Jaromir Balcar gifte sig våren 1948 med M:s svägerska, Vera, född Künzl-Jireraly, dotter till en tidigare tjeckisk minister i Bern, vilken avled i Prag den 31 januari innevarande år. Det bör måhända i detta sammanhang parentetiskt omnämnas, att H-n med ett kort, poststämplat i Stockholm omkring den 15 februari 1954 kondolerade familjen Mrazek med anledning av dödsfallet. Detta kort var undertecknat Mirek - det namn under vilket Jaromir Balcar alltid gått i familjen (Smeknamnet Mak hade M. däremot aldrig hört talas om).

M. sammanträffade med H-n för första gången 1938 i scoutrörelsen Y.M.C.A. Däremot kände icke M. närmare till H-ns förehavanden under kriget. H-n hade dock på sitt kända hemlighetsfulla

manér för M. och övriga närmare vänner antytt; att han arbetat i någon form av underrättelsetjänst eller motståndsrörelse. Det är sannolikt från denna tid som M:s moder. - såsom hon uppgivit för fru Valova - erhållit det intrycket, att H-n vore föga lämpad för arbete i en motståndsrörelse, då han varit allmänt känd som "Hochstapler" och för att hantera sanningen något alltför vårdslöst. Under en del av kriget skall H-n i Prag ha bedrivit handel i kosmetik.

Från krigsslutet till mitten av 1948 vistades H-n i Prag under den av honom tidigare till oss uppgivna adressen Uvoz 14. Han sysslade då med import- och exportaffärer bl.a. av bilar. Såvitt M. hade sig bekant, torde H-n vid denna tid icke aktivt sysslat med politik och icke heller haft närmare förbindelser med kommunisterna. H-n hade emellertid vid upprepade tillfällen för sina vänner antytt, att han vore god vän med Reicin, ett förhållande, som M. ansåg sig kunna sätta en viss tilltro till. Under denna tid företog H-n kortare utlandsresor bl.a. sannolikt till Tyskland och England. Han lär även ha varit peruansk honorärkonsul i Prag 1945-46. I denna egenskap och överhuvudtaget med sin fallenhet för umgängesliv hade H-n mycket ofta synts i sällskapslivet i Prag. Bl.a. hade han varit närmare bekant med dottern till den amerikanske ambassadören Steinhart. Någon gång under 1947 (sannolikt under tiden juli till oktober) häktades H-n i Prag, på grund av affärsbedrägerier och på angivelse av en för M. okänd "kompanjon". M. hade fått det intrycket, att angivelsen haft karaktären av en hämndeakt från kompanjonens sida. Han satt därefter för rannsaking i Bartholomejskaja och Karlovo náměstí under c:a två månader. M. var av den uppfattningen, att H-n därefter släppts på grund av bristande bevis. Anledningen till att han suttit så länge i häkte torde ha varit, att han visat sig vara en mycket besvärlig fängelseklient, som ideligen haft raseriutbrott och retat och förlämnat sina förhørsledare och vaktare.

I mitten av 1948 (c:a 1 månad efter giftermålet och sannolikt i juni) flydde H-n och hans hustru ur Tjeckoslovakien via Nürnberg (ev. München) till Paris, där paret slog sig ner. Under Frankrikevistelsen hade paret Balcar mycket stora ekonomiska svårigheter och H-n råkade tämligen snart i klammeri med den franska polisen. Under omständigheter, som för M. voro obekanta, blev H-n arresterad och fick avtjäna ett fängelsestraff på drygt ett år någon gång under tiden 1949 till 1951. Såvitt M. kunde erinra sig, hade H-n även råkat i klammeri med amerikansk eller västtysk polis i Stuttgart under denna tid. Hans hustru hade det mycket ^{besvärligt} under Frankrikevistelsen och lyckades först efter stora svårigheter erhålla skilsmässa. M. kunde icke upplysa, under

vilket namn H-n vistats i Frankrike, man ansåg det icke otroligt, att han kallat sig Rohan. Redan under Prag-tiden brukare H-n söka poängtera sin förmenta "furstliga" börd genom att bära en krona broderad på skjortan och genom olika heraldiska emblem på cigarsett-fodral etc.

Efter skilsmässan ingick Vera Balcar äktenskap med dåvarande tjeckiske medborgaren Matousek och är f.n. bosatt under adress 146-14 Buch Avenue, Flushing, staden New York. M:s hustru korresponderar fortfarande med sin syster, Vera Matousek, men M. kände icke till vilket medborgarskap denna familj f.n. innehar. M. hänvisade till Vera Matousek för erhållande av mera detaljerade upplysningar om H-n. M. var övertygad om att hon på alla sätt skulle vilja vara behjälplig härmed. Då de båda fotografier, som skulle kommit till användning vid identifieringen vid Smilkov visades, sade M., att dessa voro tagna vid hans eget bröllop - det ena dock möjligen vid H-ns bröllop - och hade av fru M. sänds till H-n i Paris per post.

För att få en lämplig övergång till mitt egentliga ärende om Karl meddelade jag M., att den version av sitt leverne, som H-n givit mig och sin tilltänkta fästmo ingalunda överensstämde med den som M. givit mig och skisserade därefter i stora drag H-ns livsöden, enligt hans egen utsago. Då jag omnämnde, att H-n en längre tid skulle ha vistats i Sovjetunionen och Moskva, brast M. till och med ut i skratt. "Det enda han vet om Moskva, torde vara det som jag berättat för honom efter en vistelse där under c:a tre månader", sade han. Då jag framhöll, att det var förbluffande, att H-n i så fall kunde sitta inne med mycket omfattande korrekta detaljkunskaper om Sovjetunionen och att han givit korrekta Ortsbeskrivningar samt att han var väl orienterad om allmänna politiska förhållanden, sade M., att detta ingalunda förvånade honom, då H-n dels är mycket beläst, dels har ett minne "som är fantastiskt". Det förefaller mig emellertid sannolikt, att M:s fader vid tillfälliga besök i Prag berättat för H-n om Sovjetunionen och att denne lagt alla dessa upplysningar på minnet. M. ville emellertid icke utesluta, att H-n träffat ytterligare personer, som varit i Sovjetunionen eller att han t.o.m. vistats där, utan att detta kommit till H-ns närmaste släkts och vännerns kännedom. M. ansåg det uteslutet, att H-n skulle tala ryska i större utsträckning än som är vanligt för bildade tjecker i allmänhet, såvitt han icke förvärvat dessa kunskaper på ett senare stadium.

M. ansåg det vidare högst otroligt, att H-n skulle ha deltagit i någon motståndsrörelse efter det kommunistiska maktövertagandet i Tjeckoslovakien 1948. Sin fotskada torde H-n dock ådragit sig i samband med kommunistkuppen i Prag, dock icke under några våldsamheter, utan genom, att han helt enkelt fallit omkull eller trillat ner från ett fönster.

Med utgångspunkt från att H-n sålunda lämnat oss en helt annan version av sina levnadsöden, uttryckte jag en förmodan, att han i så fall sannolikt även kommit med andra lögner. Jag berättade, att jag vid upprepade tillfällen personligen sammanträffat med H-n och att denne vid ett tillfälle omnämnt, att det vore möjligt, att framföra ett meddelande till en person vid namn Karl Jakesch i fängelset Bory i Pilsen, för vilken jag hade ett visst intresse. Detta skulle ske genom den tjeckiska underjordiska motståndsrörelsen, vilken även skulle förfoga över sådana medel, att denne fänge skulle kunna befrias ur sitt fängelse. Slutligen omnämnde jag, att H-n utpekade M. såsom en av ledarna för denna motståndsrörelse.

Det var inte utan vissa komiska poänger att se M:s reaktion på som han sade "dieses fantastische Märchen". M. förnekade på det bestämdaste, att han någonsin haft med motståndsrörelsen att göra och betonade, att motståndsrörelsen icke skulle vara betjänt av att rekrytera sitt folk bland familjefäder och framförallt skulle den icke anställa en man, vars fader ådömts livstids fängelse av kommunistregimen och som följaktligen omedelbart skulle kunna avlivas som repressalieåtgärd.

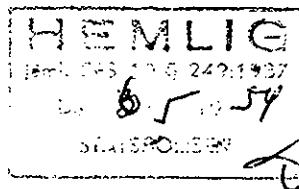
I detta sammanhang vill jag icke underlåta att nämna, att M. på mig gjorde ett intryck som är diametralt motsatt det som H-n gör. Han verkade mycket lugn och gedigen och även om han noga övervägde sina svar, kommo dessa spontant och uppriktigt. M. var säkerligen väl medveten om att han tog en ganska stor risk genom sitt besök i beskickningshuset, men då han icke på rak arm kunde erinra sig Vera Matouseks adress i New York, tvekade han ändock icke att återkomma till beskickningen samma dag kl. 17.00 för att lämna densamma. Jag uppmanade då M. att intill dess noga tänka över om han kunde erinra sig ytterligare detaljer om H-n och sköt även en passant in en replik om att han kanske skulle taga sig en funderare på om han ändock icke hade någon som helst förbindelse med motståndsrörelsen. Då M. sedermera återkom, hade han icke något viktigare att tillfoga utöver vad som tidigare sagts om H. och vidare förnekade han åter bestämt att han stod i någon som helst förbindelse med den tjeckiska motståndsrörelsen. M. var dock mycket angelägen om att det på intet sätt skulle få komma till H-ns kännedom, att M. eller fru Valova haft något att

göra med H-n's avslöjande. Vid minsta misstanke härom var H-n säkert kapabel att med en anonym skrivelse eller på annat sätt angiva M. och fru Valova, vilket skulle kunna få "fruktansvärda konsekvenser".

Därest M. mot förmodan skulle bli tillfrågad av tjeckiska polisen om sitt ärende i beskickningshuset, kommo vi överens om att han skulle svara, att han uppsökt fru Valova för att bedja henne undersöka om någon chaufförstjänst vore ledig på beskickningen. Besöket på eftermiddagen skulle motiveras med att han då åter uppsökte fru Valova för att få besked i detta ärende. Fru Valova är givetvis även orienterad härom.

På min fråga om M. verkligen trodde, att H-n förfogade över sådana förbindelser att en angivelse skulle kunna få så katastrofala verkningar, framhöll M. att man icke kunde utesluta, att H-n efter 1951 trätt i någon form av tjeckisk tjänst. M. trodde emellertid icke på någon egentlig "indoktrinering", då "H-n's levnadsvanor voro alltför säkert förankrade i kapitalistiska livsstilen".

Wien den 5 april 1954.



4 ex.

Ex.nr. 3

P.M.angående tjeckiske medborgaren Marcel Rohan.

Sedan meddelande inkommit via utrikesdepartementet om att man med skäl kunde misstänka, att Rohan uppträdde under falskt namn och att hans verkliga namn var Jaromir Alexander Balcar, kallade jag Rohan till förhör onsdagen den 21 april 1954, varvid Rohan först började tala om sina besvärigheter med sekreterare Rudebeck på utlänningskommissionen, och då jag frågade vari dessa svårigheter bestod, uppgav Rohan, att han sökt återresa för besök i Berlin, varvid han upprepade flera gånger Berlin-West, liksom för att särskilt markera detta. Rudebeck hade sagt, att han icke hade något att erinra mot en återresa, om det var så att Rohan kunde få statspolisen att lägga sig ut för Rohan. Redan innan Rohan började tala om sina svårigheter med utlänningskommissionen omtalade han, att han varit i förbindelse med en "Miss Nordblom, som skulle vara syster till Marianne Helena Pontecorvo". Rohan skulle ha fått kontakt med fröken Nordblom genom Svenska Dagbladet och kontakten hade kommit till stånd på grund därav att Rohan skrivit en artikel om sitt sammanträffande med fru Pontecorvo i Ryssland. Beträffande fröken Nordblom uppgav Rohan dessutom att hon sällskapade med en australiensare vid namn Gi-llen. Denne Gi-llen ville han för övrigt fästa statspolisens uppmärksamhet på, enär Gi-llen föreföll Rohan misstänkt.

Sedan Rohan sålunda fått tala om vad han ansåg sig ha på hjärtat och då återkom till sina svårigheter med utlänningskommissionen förklarade jag, att jag givetvis skulle ha varit villig medverka till att han finge en återresa, om det bara varit så att jag icke fått mitt förtroende för hans tillförlitlighet och ärlighet rubbat. Han brusade då upp och undrade på vad sätt han skulle ha svikit mitt förtroende och jag förklarade då rent ut att jag misstrodde hans identitet. Han vidhöll med bestämdhet att hans identitet var riktig och han kunde styrka med fotokopior dels att hans namn var Rohan och dels att han studerat i Prag vid universitetet. Jag vidhöll mina miss-

tankar, om att hans identitet var falsk och han bad då att få veta om jag hade hört något annat namn, vilket jag förklarade mig hava gjort. Jag förklarade helt öppet att det fanns anledning misstänka att hans namn var Balcar. Rohan insköt då ögonblickligen att Balcar var hans kusin, vilken han sammanträffat med i Paris under sommaren 1953 och att han varit boende i Balcars bostad under en tid av omkring 14 dagar. Balcars dåvarande bostad var belägen i ett litet hotell på rue Chevert 33, Paris 7. En kontroll på ifrågasvarande hotell skulle kunna bevisa att Balcar och Rohan icke vore samme person, försäkrade Rohan. Han var mycket angelägen om att få veta på vad sätt dessa misstankar om hans identitet framkommit och då jag inte närmare kunde gå in på detta, svarade jag undvikande, att han ju måste räkna med att uppgifter skulle kunna komma in från olika håll. Detta så mycket mer som han måste komma ihåg att han hade en fränskild hustru som givetvis kunnat lämna uppgifter om honom, vilka uppgifter sedan letat sig fram till de svenska myndigheterna. Rohan förklarade sig tro, att uppgifterna möjligtvis kommit via en f.d. kvinnlig bekant, brittiska undersåten Joan de W. Hunt, vilken han under vistelsen i Paris sommaren 1953 sammanträffat med och som då arbetade på brittiska ambassaden där. Miss Hunt är nu skild från sin tjänstgöring vid brittiska ambassaden och arbetar i något som heter American Committee for Liberation med adress Lilienthalstrasse 2, München 19. Denna miss Hunt hade i ett brev, som inkommit någon gång vid månadsskiftet mars-april 1954, antytt något om att hon hört att hans verkliga namn skulle vara Balcar i stället för Rohan. Han hade dock icke fått några närmare upplysningar från miss Hunt, hur detta rykte uppstått.

Jag förklarade då för honom, att jag kände till var hans f.d. hustru var boende och att jag komme att sätta mig i förbindelse med henne för att få utrönt om hon kunde uttala sig för eller emot hans identitet. Han förnekade, att han någonsin varit gift. Samtidigt förklarade han sig önska att hans fotografi översändes till föregivna hustru, och han sade sig ännu låta fotografera sig på nytt för att få ett ännu mer välliknande fotografi än det som

vi hade tillgång till här. Vid detta tillfälle överlämnade Rohan sitt svenska främlingspass och förklarade, att han icke önskade ha kvar detta så länge som misstankar kvarstod mot honom, att han icke var Rohan. Passet förvaras här.

Efter detta samtal med Rohan begärdes kontroll på det av honom angivna hotellet i Paris, och sekreterare Anger vid svenska beskickningen i Paris kom i kontakt med den innehavarinna som under sommaren 1953 ägt hotellet. Hon förklarade sig mycket väl minnas att en herr Balcar - hon uttalade det monsieur Balcar - varit boende i en två-rums svit i hotellet under sommaren 1953, och då sekreterare Anger visade henne fotografiet av Rohan, förklarade hon omedelbart "Oui, c'est monsieur Balcar". Ett fotografi uppvisades även för fru Balcar, som numera är ogift och heter Matousek, och hon förklarade också, att fotografiet föreställde hennes f.d. män, vilken hon skildes från i Västtyskland för 5 år sedan. Hon hade förklarat, att orsaken till skilsmässan var den, att mannen gjort "abominable affaires".

Måndagen den 26 april 1954 inlämnade sig herr Rohan, vilken nu bör kallas "herr Balcar". Han ville veta om jag hade några nyheter beträffande hans identitet. Jag förklarade, att såväl pensionatsvärdinnan i Paris som hans f.d. hustru känt igen honom på fotografiet såsom varande Balcar. Han förnekade med största bestämdhet, att han var identisk med Balcar utan att denne vore en kusin till honom. Redan då Rohan alias Balcar första gången tydligtvis utan att tänka sig för talade om att Balcar skulle vara hans kusin, sade han på min fråga, att det var en kusin på faderns sida och att Balcars fader följaktligen skulle vara en bror till Rohan senior. Jag frågade då, hur det kunde komma sig att en kusin på faderns sida skulle kunna heta Balcar, då fadern heter Rohan. Här hade alltså Rohan alias Balcar låtit munnen löpa för fort. Han ville göra troligt att orsaken till de skilda släktnamnen berodde därpå, att faderns bror gift sig med en dam ur familjen Balcar och denna kvinna hade av någon anledning genomdrivit att barnen - troligtvis 2 söner - skulle få bära släktnamnet Balcar i stället för Rohan. På min fråga vad farbrodern i så fall

skulle heta, förklarade Rohan alias Balcar att han tyvärr icke kunde erinra sig farbroderns förnamn. Jag påpekade att detta måste vara en orimlighet med hänsyn till Rohan alias Balcars utomordentliga minne i andra avseenden. Trots alla argument från min sida vidhöll Rohan alias Balcar att han verkligen hette Rohan och han ville styrka sina uppgifter med fotostatkopior av födelseattest och avgångsbetyg från universitetet i Prag. Dessa kopior överlämnade han till undertecknad vid besöket måndagen den 26 april 1954. Jag frågade honom om det möjligtvis kunde vara så att mycket stor likhet förelåg mellan hans eget utseende och den föregivne kusinens och han förklarade, att vissa likheter visserligen förelågo men att Balcar var något yngre - ett par år och dessutom var han något mindre. Under sina bedyranden om att han verkligen var Rohan, sade han sig minnas, att han, då han i augusti 1953 samtalade med sekreterare Anger vid beskickningen i Paris - de sutto vid tillfället och drucko ett glas öl tillsammans på ett kafé - hade Rohan alias Balcar visat sekreterare Anger ett brev, som han fått från tjeckiska flyktingkommittén i Paris. Detta brev var ett svar på en förfrågan, som Rohan alias Balcar gjort, då han anmälde sig på kommittén ifråga. Han hade därvid uppgivit sig vara Rohan och förklaratsig hava kommit från Tjeckoslovakien, varjämte han begärt upplysningar dels om sin kusin och dels om den förre tjeckiske industriministern Laušman. I brevet, som han visat för sekreterare Anger hade kommit meddelande om att de ännu icke kunnat skaffa Laušmans adress men att de skulle fortsätta efterforskningarna. Detta ville Rohan alias Balcar anföra som ett bevis för att han verkligen var Rohan och han ansåg att en efterforskning hos kommittén i Paris skulle ge vid handen att man kunde finna en kopia av brevet, som skulle vara adresserat till Marcel Rohan.

Då jag frågade honom, om han inte kunde tänka sig att få något meddelande från sin föregivne fader Rohan i Prag, uppgav han att detta vore svårt med hänsyn till svårigheterna att skriva fritt från Tjeckoslovakien. Han ville göra troligt, att han samma dag erhållit ett brev från fadern, vilket brev skulle ha smuglats över tjeckisk-österrikiska

gränsen och postats i Wien. Han uppvisade ett med blyerst skrivet brev på tjeckiska språket, vilket brev skulle ha skrivits av fadern. Som en utväg att skaffa en direkt bekräftelse från fadern i Prag, angav Rohan alias Balcar följande:

I svenska beskickningens hus i Prag bor tvenne damer, fru Wahlová och fru Ružičková. Av dessa båda damer som äro tämligen gamla skulle fru Wahlová vara den mest resoluta och klokaste. Om man kunde få ett bud till henne exempelvis genom någon svensk affärsman, så skulle hon möjligtvis kunna gå till Rohans faders adress Na Zborcony 22 och där få ett fotografi, som skulle bevisa att Rohan alias Balcar verkligen var Rohan:s son. Han sade sig känna till, att direktör Lerell i Tjecko-Svea skulle åka en av de närmaste dagarna till Tjeckoslovakien och måhända skulle han vara villig att åtaga sig uppdraget. Jag förklarade, att jag ogärna ville medverka vid en sådan transaktion, enär man kunde befara att såväl den svenske affärsmannen som damerna Wahlová och Ružičková skulle kunna få obehag om de utförde något uppdrag för en flykting, som befunno sig i Sverige. Även fadern skulle kunna få obehag. Rohan alias Balcar ansåg emellertid, att man måste ta viss risk, enär det var en livsak för honom att bevisa att han var identisk med Rohan. Jag förklarade ^{att} även om jag skulle kunna agera i antydd riktning, så skulle det taga avsevärd tid. Rohan bad då att få ringa och höra hur saken utvecklade sig. Emellertid lät han sig icke avhöra under tiden fram till den 4 maj 1954, då jag erhöll ett meddelande från hotell Dacker, där han varit boende, att han medtagande sitt bagage lämnat hotellet den 30 april 1954, varvid han visserligen sagt, att han skulle återkomma om en vecka. Han hade icke kunnat göra rätt för sig vid avresan från hotellet utan blivit skyldig omkring 20:- kronor. Genom en av hotellots personal erfors, att Rohan alias Balcar någon gång under fredagen den 30 april 1954 utväxlat ett samtal med en dam och därvid förklarar, att en person skulle inträffa i Frankfurt am Main på en viss angiven dag.

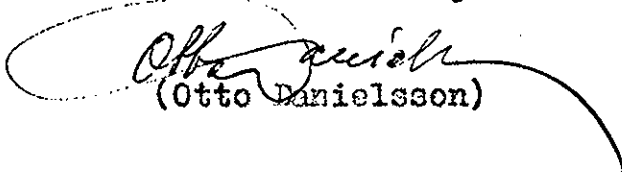
Enär jag tidigare blivit sammanförd med en flickan Anitra Björnstad, dotter till en av direktörerna för Ri-

teatern, vilken helt apropå sammanträffat med Rohan alias Balcar på en flygtur och tydligen blivit förälskad i honom och då fröken Björnstadts fader hos mig begärt upplysningar om Rohans alias Balcars identitet, ringde jag innevarande dag upp direktör Björnstad och förklarade, att jag ville med hänsyn till hans förfrågan framföra en varning mot mannen Rohan, under vilket namn han är känd hos direktör Björnstad och hans dotter. Jag bad även direktör Björnstad att dottern lämpligen kunde ringa upp mig, så kunde jag också framföra mina misstankar till henne. Fröken Björnstad ringde också denna dag och jag förklarade då, att jag hade anledning misstänka att Rohan icke är mannens rätta namn utan att hans riktiga namn är Balcar. Fröken Björnstad meddelade då, att Rohan icke längre är kvar i Sverige utan att han för några dagar sedan avreste till Frankfurt am Main.

Vart han nu rest torde väl vara svårt att gissa. Såsom av det föregående framkommit, innehade han icke någon identitetshandling, och det svenska främlingspasset var ju faktiskt värdelöst för honom vad gäller resa utöver Skandinavians gränser. Man har väl anledning förmoda att han på ett eller annat sätt skaffat sig någon falsk identitetshandling och med denna rest ut från landet, eller också uppehåller han sig i något av grannländerna Finland, Norge eller Danmark.

Det torde nog vara på sin plats att här framföra vissa misstankar om att Rohan alias Balcar är rysk eller tjeckisk agent. De identitetshandlingar beträffande Rohan, som han här kvarlämnat säger han sig ha fått utsmugglade från Tjeckoslovakien genom den tjeckiska motståndsrörelsens försorg. Han visade även upp en signetring, försedd med ett vapen med en krona, vilket vapen han påstod vara släkten Rohans familjevapen. Även denna skulle han ha fått sig tillsmugglad med hjälp av den tjeckiska motståndsrörelsen. Det mest antagbara är nog, att han fått dem genom det tjeckiska underrättelseväsendet.

Stockholm den 5 maj 1954.


(Otto Danielsson)